

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРИ ТА
БУДІВНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0351-ап-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
література (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Мосіна Елеонора Олександрівна

Керівник к. філол. н., доц. Запольських С.П.

Рецензент д. філол. н, доц. Шевченко О.І

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша англійська

Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри теорії та
практики перекладу з
англійської мови**

« _____ » _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
МОСІНІЙ ЕЛЕОНОРИ ОЛЕКСАНДРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) **АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ**

керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Запольських С. П., к.філол.н, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «13» квітня 2022 року № 511 – с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 22.11.2022

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) наукові джерела з питань дослідження термінології і перекладознавства. Термінологія архітектури і будівництва в англійській та українській мовах.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) розглянути підходи до визначення понять «архітектура» і «будівництво», розкрити суть понять «термін», «термінологія», «терміносистема», 2) розглянути особливості англомовної термінології архітектури та будівництва; класифікувати англомовні терміни сфери

архітектури і будівництва, 3) проаналізувати способи і засоби перекладу термінів термінів архітектури і будівництва.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Запольських С. П. доцент	07.05.2022	07.05.2022
Розділ 1	Запольських С. П. доцент	03.06.2022	03.06.2022
Розділ 2	Запольських С. П. доцент	15.07.2022	15.07.2022
Висновки	Запольських С. П. доцент	27.09.2022	27.09.2022

6. Дата видачі завдання 22.04.2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	квітень 2022	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	травень 2022	виконано
3	Написання вступу	червень 2022	виконано
4	Написання теоретичного розділу	серпень 2022	виконано
5	Написання практичного розділу	вересень 2022	виконано
6	Формулювання висновків	жовтень 2022	виконано
7	Проходження нормоконтролю	листопад 2022	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2022	виконано
9	Захист	грудень 2022	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

(підпис)

Е. О. Мосіна

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

С. П. Запольських

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

В. В. Погонєць

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 55 стор., 67 джерел.

Об'єкт дослідження: англомовні терміни сфери архітектури і будівництва, їхні україномовні відповідники.

Мета роботи: дослідження є визначення структурних і семантичних характеристик термінів сфери архітектури і будівництва, прийомів і специфіки їхнього відтворення українською мовою.

Теоретико-методологічні засади: теоретичні положення термінознавства, розроблені Т. Кияком, В. Іващенко, О. Радченко, А. Суперанською, Н. Подольською, принципи перекладу, визначені К. Райс, В. Комісаровим, А. Нойбрехтом, А. Федоровим та іншими.

Отримані результати: основними тематичними групами термінів є: терміни, які номінують архітектурні стилі, будівельні матеріали та методи, терміни на позначення візерунків і орнаментів, технічні аспекти будівництва. Структурний аналіз показав, що термінологія сфери архітектури і будівництва утворена: термінами словами: (простими: непохідними і похідними), складним словами, абревіатурами, термінами словосполученнями (дво-, трьокомпонентними), різними словотвірними моделями. Особливості перекладу також залежать від етимології терміна – запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування. При перекладі термінології сфери архітектури і будівництва використовуються прийоми транскодування (транслітерація, адаптивне і змішане транскодування), підбір еквівалента, переклад зліва направо, переклад справа наліво (транспозиція), змішана транспозиція.

Ключові слова: *термін, семантичні характеристики, структурний аналіз, транскодування, еквівалент, транспозиція.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	7
1.1 Поняття «архітектура» і «будівництво».....	7
1.2 «Термін», «термінологія», «терміносистема», особливості англомовної термінології архітектури та будівництва.....	11
1.3 Класифікація англомовної термінології архітектури та будівництва.....	67
РОЗДІЛ 2 ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	39
2.1 Перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі термінів	39
2.2 Аналіз специфіки перекладу англомовної термінології архітектури та будівництва на українську мову.....	42
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Процеси глобалізації економіки потребують забезпечення усіх сфер мовою спілкування, що відповідно викликає потребу у кваліфікованих перекладачах, основним завданням яких є забезпечення міжкультурного, міжнаціонального спілкування, усунення проблем, що сповільнюють процес інтеграції країни до світової економіки і політики, що стає об'єктом дослідження багатьох перекладачів, на чиї роботи ми спираємося в нашому дослідженні [Алимов 2006; Казакова 2008; Кияк 1998, 2007; Пермінова 2008; Селіванова 2008; Gentzler 2001; Larson 1991; Newmark 1991].

Сфера архітектури і будівництва має довговікові традиції і є однією з ключових сфер, яка привертає увагу мультинаціональних корпорацій та конгломератів, особливо враховуючи те, що відбувається бурхливий розвиток у цій царині, досягнення якої безперечно відбивається у мові. Саме термінологія є однією із найголовніших перешкод, з якими зустрічаються фахівці. Цими фактами і обґрунтовується **актуальність** нашого дослідження, присвяченого термінології сфери архітектури і будівництва і особливостям перекладу з англійської мови на українську.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі власного дослідження особливостей структури й семантики термінології сфери архітектури і будівництва і особливостей перекладу термінів з англійської мови на українську

Об'єктом дослідження є англійські терміни сфери архітектури і будівництва, їхні україномовні відповідники.

Предметом дослідження є структурні й семантичні характеристики англійських термінів сфери архітектури і будівництва, прийоми і специфіка їхнього відтворення українською мовою.

Метою дослідження є визначення структурних і семантичних характеристик

термінів сфери архітектури і будівництва, прийомів і специфіки їхнього відтворення українською мовою.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) надати дефініцію понять «архітектура» і «будівництво»;
- 2) розкрити дефініцію понять «термін», «термінологія», «терміносистема», розглянути особливості англomовної термінології архітектури та будівництва;
- 3) надати класифікацію англomовних термінів сфери архітектури і будівництва;
- 4) розглянути підходи до визначення перекладацьких трансформацій, способів і засобів перекладу термінів;
- 5) проаналізувати способи перекладу термінів архітектури і будівництва.

Матеріалом дослідження стали 1000 англomовних термінів, відібраних із термінологічних словників з будівництва та архітектури та їхні відповідники в українській мові. Головним джерелом ілюстративного матеріалу є словник Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction”, який містить понад 20 000 статей, упорядкованих за алфавітом, кожна з яких містить чітке визначення, синоніми та посилання на ілюстрації та таблиці. Словник охоплює всі аспекти архітектури та будівельної майстерності від історії та орнаментів до сучасних технологій і професійного управління проектами, що робить його одним з важливіших джерел для фахівців. Ілюстративним матеріалом є також терміни, відібрані з словника іншомовних слів «Архітектура і будівництво» за редакцією В. Лук'янюка, який налічує 97 термінів і допоміг визначити походження термінології; а також термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури за загальною редакцією Р. А. Шмига, де наведені найпоширеніші терміни, які фахівці з галузі будівництва та архітектури вживають у практичній діяльності.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання

таких методів та прийомів: лінгвістичного спостереження та аналізу, описового і компонентного методів, методу аналізу словникових дефініцій та кількісних підрахунків результатів для аналізу структурно-семантичних особливостей термінології, перекладознавчого методу або трансформаційного для визначення способів і підходів перекладу термінів.

Практична цінність роботи визначається тим, що її результати можуть бути використані при викладанні курсів історії і теорії перекладу, жанрових теорій перекладу, спецкурсів з термінознавства, на заняттях з практики перекладу, у практичній роботі перекладачів.

Робота пройшла **апробацію** на XIV міжнародній науковій конференції «Іноземна Філологія у XXI столітті». Результати дослідження представлено у публікації :

Запольських С.П., Мосіна Е. О. Англомовна термінологія архітектури і будівництва та проблеми її перекладу з англійської мови на українську. Запоріжжя : Запорізький національний університет, «Нова філологія» № 86 / 2022.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подано загальні відомості про підходи до визначення понять «архітектура» і «будівництво», розкрито суть понять «термін», «термінологія», «терміносистема», розглянуто особливості англомовної термінології архітектури та будівництва; надано класифікацію англомовних термінів сфери архітектури і будівництва.

Другий розділ містить аналіз основних підходи до визначення перекладацьких трансформацій, способів і засобів перекладу термінів, представляє способи перекладу термінів архітектури і будівництва.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи. Загальна кількість сторінок 55, кількість використаних джерел 67.

РОЗДІЛ 1

АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1 Поняття «архітектура» і «будівництво»

Словник української мови визначає поняття «архітектура» як мистецтво проектування, спорудження та художнього оздоблення будов; будівельне мистецтво. Його синонімами є поняття «будівництво» і «будування», які зустрічаються у словосполученнях «житлове будівництво» – спорудження житлових будинків; «зелене будівництво» – створення парків, скверів, озеленення вулиць. «Будівництво» також означає місце, де здійснюється будування, а також споруджувану будівлю; установу або організацію, яка будує, споруджує що-небудь. Як синонім поняття «архітектура», «будівництво» – це наука про спорудження будов і їх художнє оформлення [Словник української мови].

Енциклопедія «Британіка» визначає поняття «архітектура» як мистецтво та техніку проектування та будівництва, на відміну від навичок, пов'язаних із будівництвом. Практика архітектури використовується для задоволення як практичних, так і вимог образотворчого мистецтва, і, таким чином, вона служить як утилітарним, так і естетичним цілям. Хоча ці два аспекти можна розрізнити, вони не можуть бути розділені, і відносна вагомість, яка надається кожному, може сильно відрізнятись. Оскільки кожне суспільство – осіле чи кочове – має просторове відношення до світу природи та інших суспільств, структури, які вони продукують, розкривають численні деталі про навколишнє середовище (включно з кліматом і погодою), історією, традиціями та мистецьким

сприйняттям, а також багато аспектів щоденного життя (тут і далі переклад наш Мосіна Е.О.) [The Britannica Dictionary].

Характеристики, які відрізняють твір архітектури від інших будівельних споруд, можна виразити за допомогою трьох умов. Перша умова полягає у придатності твору для використання людьми загалом і адаптованості його до конкретної людської діяльності. Друга умова – це стабільність і постійність конструкції твору, а третя – передача досвіду та ідей через його форму.

Всі ці умови повинні бути дотримані в архітектурі. Друга умова є сталою, тоді як перша і третя змінюються за відносною важливістю відповідно до соціальної функції будівель. Якщо функція в основному утилітарна, як на фабриці, комунікація менш важлива. Якщо функція в основному образотворча, як у монументальній гробниці, корисність є другорядною рисою. У деяких будівлях, таких як церкви та мерії, утилітарність та комунікація можуть мати однакове значення (тут і далі переклад наш Мосіна Е.О.) [The Britannica Dictionary].

Таким чином, архітектура – це мистецтво і наука будувати, проектувати будівлі та споруди (включаючи їх комплекси), а також сама сукупність будівель та споруд, що створюють просторове середовище для життя та діяльності людини. Архітектура створює матеріально організоване середовище, необхідне людям для їхнього життя та діяльності, відповідно до їх намірів, а також сучасних технічних можливостей, естетичних та художніх поглядів. В архітектурі взаємопов'язані функціональні (призначення, користь), технічні (міцність, довговічність), естетичні (краса) властивості об'єктів та їхній художньо-образний смисл. Архітектурні роботи часто сприймаються як витвори мистецтва, як культурні чи політичні символи. Історичні цивілізації характеризуються своїми архітектурними здобутками. Архітектура дозволяє виконувати життєві функції суспільства, водночас спрямовує життєві процеси. Однак архітектура створюється відповідно до можливостей та потреб людей.

Лексема «архітектура» за посередництвом польськ. *architektura* запозичена з грец. *αρχιτέκτων* - головний будівельник. ; *ἀρχη* + *τέκτων* – тесляр (ін.-рус. архітектон); лат. архітектор). Теоретик архітектури А. І. Некрасов писав, що архітектура є «містищем життя», в результаті виникає «реалізація простору в ім'я життя», тому і сам простір, і обсяг, і маса сприймаються якимось специфічно і це є сутністю архітектури. Художній образ простору є предметом мистецтва архітектури. Тому «матеріалом мистецтва архітектури не камінь чи дерево, а простір і час» [Некрасов 1994, с. 41-42]. Як вид мистецтва архітектура входить у сферу духовної та матеріальної культури. На відміну від утилітарного будівництва та естетичної діяльності, наприклад дизайну, архітектура як мистецтво вирішує художньо-образні завдання, тобто виражає в художніх образах уявлення людини про простір і час та місце людини в навколишньому світі [Власов 2004, с. 487-497]

Історичний розвиток суспільства визначає функції, композиційні типи та жанри архітектурної творчості (будівлі з організованим внутрішнім простором, споруди, що формують відкриті простори, ансамблі), технічні конструктивні системи, художній устрій архітектурних споруд. За способом формування образів архітектуру відносять до необразотворчих (тектонічних) видів мистецтва, які користуються неіконічними (конвенційними) знаками, або абстрагованими образами предметів, явищ, дій звернених безпосередньо до асоціативних механізмів сприйняття [Власов 2014, с.8-9].

Прагматична оцінка твору архітектури визначається уявленнями про його здатність обслуговувати своє функціональне призначення. Проте, таке одностороннє визначення викликає суперечки істориків і теоретиків мистецтва, зокрема у питанні походження архітектури. Що первинне: утилітарна потреба укриття від стихії чи духовна потреба.

Традиційна точка зору зводиться до того, що архітектура, декоративно-ужиткове мистецтво та промисловий дизайн відносяться до так званих

необразотворчих, або архітектонічним, видів мистецтва (А. В. Іконніков, М. С. Каган). Навпаки, А. Г. Габричевський, Б. Р. Віппер, Г. Зедльмайр та багато інших вважали архітектуру образотворчим мистецтвом з тією різницею, що виразні та образотворчі засоби архітектурної творчості мають більш абстрагований характер у порівнянні з живописом, графікою, скульптурою. Оскільки головним виразним засобом архітектора є просторові відносини, то можна зробити висновок, що архітектура зображує не форми навколишньої дійсності, а фізичні та духовні сили, енергію, устремління, політ думки у просторі та часі; у вужчому значенні – функцію тих чи інших елементів будівельної конструкції. Саме тому в архітектурній композиції всі її видимі частини – стіни, колони, капітелі, склепіння – являють собою не конструктивні деталі, що реально працюють, а зображення конструкції, частини якої дійсно працюють, але їхня робота прихована за зовнішніми формами [Віппер 1980, с.355].

За способом розгортання образів архітектуру традиційно відносять до просторових (пластичних) видів мистецтва, твори яких: існують у просторі, не змінюючись та не розвиваючись у часі; мають предметний характер; виконуються шляхом обробки речовинного матеріалу; сприймаються глядачами безпосередньо та візуально.

Сьогодні важко визначити точні межі архітектури. У найзагальнішому варіанті архітектура – будівництво плюс естетика. Архітектура створює і змінює місце існування, активних дій і відпочинку, перетворюючи або маркуючи природний простір, отриманий від нерукотворної природи або відвойований у неї. Прагматична чи емоційна зміна простору породила багато понять, що виражаються словами. Таким чином, *архітектура і будівництво* використовуються як невід'ємні поняття, вони вважаються синонімами, визначаються як наука про спорудження будов і їх художнє оформлення, однак, коли ми говоримо про *архітектуру*, то акцентуємо увагу на мистецтві, а коли

використовуємо термін *будівництво*, то фокусуємось на його утилітарній функції.

1.2 «Термін», «термінологія», «терміносистема», особливості англomовної термінології архітектури та будівництва

Розглядаючи особливості термінології архітектури та будівництва, ми вирішили спочатку розглянути основні підходи до визначення понять «термін», «термінологія», «терміносистема», щоб мати чітке уявлення про них у сучасній лінгвістиці, оскільки вони є предметом аналізу багатьох робіт лінгвістичного змісту як теоретичного, так і практичного спрямування. До того ж, проблема визначення основних понять будь-якої науки залишається актуальною, оскільки наука розвивається і, як цілком слушно пише К. Я. Авербух, у сучасному термінознавстві “все зростаюча кількість знань про термін і терміносистему переходить у якісно нові уявлення про природу та функціональний статус цих понять” [Авербах 1986, с. 38].

Науковці Б. Н. Головін, Р. Ю. Кобрин, Т. Р. Кияк та інші акцентують увагу на парадоксальній ситуації, що склалася в термінознавстві: у самої науки, покликаної займатися термінами, не все чітко визначено з мета-мовою, тобто термінологією. Насамперед, відсутня ясність у визначенні основних понять термінознавства – «терміна» та «терміносистему». Іноді принципово розмежовуються поняття «терміносистема» і «термінологія». «Терміносистема» розуміється як свідомо конструйована фахівцями система термінів, а власне «термінологія» визначається як стихійно сформована сукупність термінів.

Слушною є думка науковців про те, що слід розрізнити поняття «термін», «термінологія» і «терміносистема». Наприклад, Д. С. Лотте дотримується думки,

що термін – це особливе слово [Лотте 1961], Г. О. Винокур вважає, що терміни – не є особливими словами, це лише слова у особливій функції [Винокур 1969, с. 5], В. В. Виноградов визначає термін як слово з дефінітивної функцією, тобто слово, яке визначає поняття [Виноградов 1968, с.12-13]. Відповідно до В. П. Даниленко, термін – це слово (або словосполучення) спеціальної сфери споживання, яке є найменуванням спеціального поняття та потребує дефініції [Даниленко 1971, с. 25]. Інше, більш розгорнуте визначення свідчить, що термін – це слово чи підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, що виражає та формує професійне поняття та застосовується в процесі пізнання та освоєння наукових та професійних технічних об'єктів та відносин між ними [Головин, Кобрин 1987, с.5]]. С. Є. Нікітіна визначає термін як знак спеціальної семіотичної системи, що має когнітивно-дефінітивну функцію” [Никитина 1987, с. 7].

Таким чином, аналіз визначень поняття «термін» дозволяє зробити висновок, що сутність його зводиться до наступного:

- 1) термін – це «слово чи словосполучення», «одиниця мови» або лексична одиниця;
- 2) термін формує певне професійне чи наукове поняття;
- 3) термін відноситься до певної галузі науки, техніки та виробництва або сфери діяльності;
- 4) термін перебуває у системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності;
- 5) термін має спеціальне термінологічне значення;
- б) термін виконує функції знака професійного поняття.

Отже, у нашому дослідженні ми вважаємо «терміном» слово або словосполучення, яке виражає певне професійне або наукове поняття відповідної сфери діяльності, обмежене дефініцією, яке знаходиться в системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності.

На відміну від поняття «термін», поняття «термінологія» не викликає бурхливих дискусій у лінгвістичному середовищі. Більшість сучасних дослідників вкладають у поняття «термінологія» такий зміст: термінологія – це сукупність термінів тієї чи іншої сфери людської діяльності. При цьому існують певні розбіжності, які, на нашу думку, не ведуть до концептуальних розбіжностей. Такі дослідники, як І. В. Арнольд, К. Я. Авербух, З. І. Комарова, Д. С. Лотте, А. А. Реформатський, А. В. Суперанська, Е. І. Ханпіра вважають, що термінологія утворюється і розвивається за власними законами, які суттєво відрізняються від норм літературної мови. Інші лінгвісти, такі, як наприклад А. А. Брагіна, К. Я. Авербух розглядають термінологію як складову частину лексики літературної мови.

Під «термінологією» зазвичай розуміють сукупність термінів спеціальної галузі знання, що відбиває поняття цієї галузі, тобто лексичний склад мови науки та техніки. Основною одиницею термінології є термін – слово або словосполучення спеціальної мови, яке вибирається або створюється для точного вираження спеціального поняття.

Один із засновників термінознавства – А.А. Реформатський – щодо поняття термінології посилається на твердження Ф. Соссюра у тому, що мова – це система. Отже, системи існують і в лексиці, адже в мовній свідомості, як пише А. Реформатський, слова протиставлені один одному та взаємопов'язані один з одним, утворюючи таким чином системи. Термінологія кожної галузі знання будується з урахуванням понятійних зв'язків професійних знань. Термінологія є систематичним набором термінів, таким чином, обмежує та вербально закріплює систему понять тієї чи іншої галузі знання. За словами А. А. Реформатського, термінології та терміни, як їх складові, є інструментом, за допомогою якого формуються наукові теорії, закони, принципи, положення, тобто в термінах відображається соціально організована дійсність, тому терміни мають соціально обов'язковий характер [Реформатський, 1968].

Як було зазначено вище, більшість термінологів розглядає термін як слово чи вираз, що означає поняття предметної області. Сукупність термінів предметної галузі утворює його термінологічну систему.

К. Я. Авербух стверджує, що термін є елемент терміносистеми, який в зазвичай є словом або словосполученням, що називає професійно-наукове поняття, яке відноситься до певної спеціальної галузі знання та/або діяльності людини. Дане визначення ґрунтується на визнанні первинності системи термінів та вторинності її елементів (термін існує лише тому, що є елементом цієї системи [Авербух, с. 39]).

У цьому контексті цікавою також є думка Б. Н. Головіна та Р. Ю. Кобрин, згідно з якою жодна галузь знання та/або діяльності не може мати випадкового накопичення термінів, системно не пов'язаних і не організованих, тому що світ та окремі ділянки та сторони якого відображає та обслуговує термінологія є системним [Головін, Кобрин]. А це дозволяє вживати поняття «термінологія» та «терміносистема» як синоніми.

Таким чином, під «терміносистемою» ми розуміємо впорядковану множину термінів із зафіксованими відносинами між ними, що відображають відносини між поняттями, якими ці терміни називаються.

Традиційно в кожній науковій дисципліні чи технічній галузі ведеться планомірна термінотворча робота, результатом якої стають термінологічні системи. Створення нових галузей науки та економіки призводить до утворення нових термінологічних систем, а стрімкий розвиток науки в сучасному світі викликає не менш стрімкий розвиток та зміну вже існуючих систем.

Незважаючи на систематичну та цілеспрямовану роботу в галузі дослідження термінологічних систем, окремі термінології все ще недостатньо вивчені лексикологами. Аналіз конкретних терміносистем пов'язаний з певними труднощами, зумовленими невирішеністю багатьох загальних проблем термінознавства.

У зв'язку з тим, що загальноприйнятих визначень терміну та терміносистеми в науці немає, найбільш прийнятними для нас є такі визначення термінології (терміносистеми) та терміна:

Термінологія (терміносистема) – система знаків якоїсь спеціальної галузі знання та/або діяльності людини, відносно ізоморфна системи її понять, яка обслуговує її комунікативні потреби.

Термін – елемент терміносистеми, що зазвичай є словом або словосполученням, що називає професійно-наукове поняття, що відноситься до будь-якої спеціальної галузі знання та/або діяльності людини.

Видається доцільним наголосити у визначенні терміна на тому, що він називає поняття будь-якої галузі професійної діяльності людини, а не тільки науково-технічної, як це впливає з багатьох інших визначень.

Вивченням конкретних науково-термінологічних систем займаються вчені, експерти у науках. Загальним вивченням термінів та термінологічних систем (безвідносно до певної конкретної науки), головним чином, з погляду лінгвістичної, займається термінознавство (область прикладної лінгвістики).

Розрізняються термінології - природно сформовані сукупності термінів певних областей знання або їх фрагментів і терміносистеми - упорядковані термінології з зафіксованими відносинами між термінами, що відображають відносини між цими термінами поняттями. І одна з цих терміносистем – архітектури і будівництва – і є предметом нашого дослідження.

Матеріалом нашого дослідження є 1000 термінів, відібраних із термінологічних словників з будівництва та архітектури. Головним джерелом ілюстративного матеріалу є словник Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction”, який містить понад 20 000 статей, упорядкованих за алфавітом, кожна з яких містить чітке визначення, синоніми та посилання на ілюстрації та таблиці, де це можливо. Він також містить понад 260 ілюстративних таблиць, упорядкованих за сюжетами, високоякісні штрихові малюнки, створені

авторами спеціально для цього видання. Словник охоплює всі аспекти архітектури та будівельної майстерності від історії та орнаментів до сучасних технологій і професійного управління проектами, що робить його одним з важливіших джерел для фахівців. Ілюстративним матеріалом є також терміни, відібрані з словника іншомовних слів «Архітектура і будівництво» за редакцією В. Лук'янюка, який налічує 97 термінів і допоміг визначити походження термінології; а також термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури за загальною редакцією Р. А. Шмига, де наведені найпоширеніші терміни, які фахівці з галузі будівництва та архітектури вживають у практичній діяльності.

Зважаючи на визначення понять «архітектура» і «будівництво» і враховуючи визначення поняття термінологія, можемо зробити висновок, що терміни сфери нашого дослідження можна умовно розділити на дві групи: одна з них, має безпосереднє відношення до сфери мистецтва, як до професійної наукової сфери, а інша – більше стосується науково-технічних аспектів.

Також відразу впадає в око, що редактори словників надають перевагу одній з груп відповідно до того, яка лексема у назві словника є на першому місці. Так, наприклад, наше основне джерело – словник Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction” присвячує багато уваги поняттям, які стосуються архітектурних стилів, історії архітектури, типів будівель (історичних та сучасних), орнаментів, мистецтва та скульптури, дизайну інтер'єру, меблювання та оздоблення, ландшафтної архітектури, такий самий висновок можемо зробити і про словник іншомовних слів «Архітектура і будівництво» за редакцією В. Лук'янюка. Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури за загальною редакцією Р. А. Шмига має у пріоритеті поняття, пов'язані з будівельними матеріалами та методами (дерево, метали, камінь, пластмаси, кераміка, бетон, клеї тощо), комплектуючими та оздобленням (вікна, двері, покрівля, фурнітура), знаряддями праці, промислами та ремеслами,

промисловим виробництвом, будівництвом та іншими технічними аспектами, будівельними послугами, сантехнікою, інженерно-конструкційним та цивільним будівництвом, містобудуванням, транспортною технікою (дороги, мости, транспортні системи), консервацією та реставрацією, управлінням проектами та професійною практикою (підряди, договори, практика, нормативні акти), він також містить основні поняття будівництва (одиниці вимірювання, хімічні елементи та склади, перспективні креслення). При цьому в усіх словниках переважна більшість термінів відтворює технічну сторону архітектури.

Таким чином, терміносистема архітектури і будівництва поєднує терміни, які стосуються мистецтва проектування, спорудження та художнього оздоблення будівель, а також суто науково-технічні терміни будівництва, які відтворюють способи і методи реалізації мистецтва.

1.3 Класифікація англomовної термінології архітектури та будівництва

Словники термінів архітектури і будівництва зазвичай організовані традиційно в алфавітному порядку, більшість з них окрім дефініцій містить фотографії, рисунки та креслення. Термінологія архітектури і будівництва охоплює хронологію архітектурних стилів від 6000 року до н. е. до сьогодення, і представлена архітектурою неоліту, шумерською, архітектурою стародавнього Єгипту, асирійською, римською архітектурою, архітектурою Візантії, мавританською архітектурою, архітектурою Каролінгів.

Слід зазначити, що різні джерела дещо по-різному представляють хронологію стилів і їхню деталізацію. Перш за все, потрібно визначитися з поняттям «архітектурний стиль», який зазвичай означає сукупність деталей і особливостей оформлення, які вказують на час його побудови, призначення,

історичну цінність, регіон, а іноді навіть і на автора. Різні стилі оперують різними формами та матеріалами, відображенням змін моди, версій, власників, ідей, технологій. Тож зрозуміло чому номінації архітектурних стилів не мають єдиного принципу в своїй основі – це може бути: топоніміка, локація, народність, нація, персоналія, тощо.

Наприклад, *Pompeian style* – *стиль Помпей* – *forms of wall-painting and interior decoration typical of dwelling houses in Roman Pompeii from 200 BC to 100 AD* [Davies 2008, p. 288], це форма настінного розпису та внутрішнього оздоблення в помпейському стилі, типові для житлових будинків у римських Помпеях з 200 р. до н.е. до 100 р. н.е.

За подібним принципом з'явилася назва *Byzantine architecture* – *Візантійська архітектура* – *architecture of Byzantium or the Eastern Roman Empire originating in c.400 AD, characterized by the round arch, the circle in plan, the dome and work in mosaic* [Davies 2008, p. 56]. Це архітектура Візантії або Східної Римської імперії, яка виникла приблизно в 400 році нашої ери, характеризується круглою аркою, колом у плані, куполом і мозаїкою.

Іншим яскравим прикладом, який демонструє важливість «прецеденту» є *Chambord style* – *Шамборський стиль* – *a style in French architecture with both Gothic and Renaissance elements and named after Chambord Palace in central France* [Davies 2008, p. 70], це стиль у французькій архітектурі з елементами готики та ренесансу, названий на честь палацу Шамбор у центральній Франції.

Також цікавим прикладом назви стилю є *Colonial style* – *колоніальний стиль* – *classical architecture of the 1600s and 1700s in North America, which reflects that of the colonists' European homelands, often English Georgian or timber-framed buildings* [Davies 2008, p. 83], класична архітектура 1600-х і 1700-х років у Північній Америці, яка відображає архітектуру європейських батьківщин колоністів.

Назви архітектурних стилів можуть також мати в основі назви племен, наприклад германських: *Celtic Revival* – *Кельтське відродження* – *an architectural style in Ireland from the late 1800s and early 1900s, characterized by the use of the Celtic cross, Celtic ornament and other motifs from Hiberno-Romanesque architecture* [Davies 2008, p. 67] – це архітектурний стиль в Ірландії з кінця 1800-х і початку 1900-х років, що характеризується використанням кельтського хреста, кельтського орнаменту та інших мотивів гіберно-романської архітектури.

Ще одним прикладом є *Anglo-Saxon architecture, Saxon architecture* – *the church architecture or vernacular building of the Anglo-Saxons in England from the fifth century up to the Norman Conquest in 1066, characterized by simple forms and rough ornament* [Davies 2008, p. 16] – англосаксонська архітектура, саксонська архітектура; церковна архітектура або народне будівництво англосаксів в Англії з V століття до норманського завоювання в 1066 році, що характеризується простими формами та грубим орнаментом.

Є також випадки, коли в основі назви стилю лексема на позначення професії: *Carpenter's Gothic* – *Карпентерська (столярна) готика* – *a decorative Gothic Revival style in English and American timber domestic architecture from the 1800s* [Davies 2008, p. 62] – декоративний стиль неоготичного відродження в англійській та американській дерев'яній домашній архітектурі 1800-х років.

Спостерігаємо назви архітектурних стилів на честь персоналій, наприклад: *Chippendale* – *Чиппендейл* – *a decorative style in furniture named after the carpenter Thomas Chippendale (1718–1779), which was influenced by Rococo, Gothic, Queen Anne and chinoiserie* [Davies 2008, p. 73] – це декоративний стиль у меблях, названий на честь теслі Томаса Чиппендейла (1718–1779), на який вплинули рококо, готика, королева Анна та шинуазрі.

Ще одним прикладом, утвореним за подібним принципом, є словосполучення *Edwardian period* – *Едвардіанський період* – *an architectural style in England during the reign of Edward VII (1901–1910); it is characterized by the*

use of Baroque elements in public buildings, and a romance for the past in domestic architecture [Davies 2008, p. 131] – це архітектурний стиль в Англії за правління Едуарда VII (1901–1910); для нього характерне використання елементів бароко в громадських будівлях, романтика минулого у вітчизняній архітектурі.

Частіше все ж спостерігаємо назви архітектурних стилів, які містять прикметники, які їх характеризують. Наприклад: **High Tech** – *Хай-тек* – *an architectural style originating from England in the 1970s and 1980s, characterized by use of modern technology in design solutions and in the outward mechanistic expression of buildings* [Davies 2008, p. 189] – це архітектурний стиль, що походить з Англії в 1970-1980-х роках, характеризується використанням сучасних технологій у дизайнерських рішеннях і у зовнішньому механістичному вираженні будівель.

Наведемо ще приклади:

Ornamental style – *Орнаментальний стиль, Third Pompeian style, Closed style; a style of Roman mural painting from Roman Pompeii depicting mythical themes on a flat background of coloured panels* [Davies 2008, p. 260] – *це третій помпейський стиль, закритий стиль; стиль римського настінного живопису з римських Помпеї, що зображує міфічні теми на плоскому тлі кольорових панелей.*

Perpendicular style, Rectilinear style – *Перпендикулярний стиль, прямолінійний стиль – the last and longest of three phases of English Gothic architecture from 1350 to 1550 characterized by a vertical emphasis in decoration and tracery, large glazed areas and elaborate fan vaulting* [Davies 2008, p. 273] – *це останній і найтриваліший із трьох етапів англійської готичної архітектури з 1350 по 1550 рр., що характеризується вертикальним акцентом у оздобленні та візерунках, великими зашкеленими площами та вишуканими склепіннями.*

Використовуються у назвах стилів і епітети, наприклад: **Flamboyant style** – *Яскравий стиль – the later phase of French Gothic architecture from the late 1400s,*

characterized by flowing and flamelike tracery [Davies 2008, p. 152] – це стиль пізньої фази французької готики архітектури кінця 1400-х років, який характеризується плавними орнаменами і полум'яними візерунками.

Певні стилі слідують один за одним в хронологічному порядку, а певні, розвиваються паралельно в часі. Частіше зміна домінуючих стилів відбувається поступово, за мірою того, як архітектори сприймають дух часу й адаптуються до нових ідей. На більш пізніх етапах розвитку бачимо відродження або повторення певних елементів архітектурних стилів. Тому дуже умовно усі терміни «Архітектури і будівництва» можна розподілити на групи відповідно до їх приналежності до архітектурних стилів. Так, це може бути розподіл термінів відповідно архітектурних стилів нашої ери на групи за хронологічним принципом:

1) 1000 – 1750 рр. (наприклад : **Tudor architecture** – архітектура епохи Тюдорів – *architecture in England during the reign of the Tudors (Henry VII–Elizabeth I, 1485–1603), evident principally in secular palaces and country houses, and characterized by the gradual transition from Gothic to Renaissance elements; Rococo* – рококо – *an architectural and decorative style originating from France c.1725–1775, characterized by abundant lightweight ornament.*;

2) 1750 – 1900 рр. (наприклад : **Empire style** – ампір – *an architectural style in France from 1804 to 1815, coinciding with Napoleon's First French Empire, characterized by the use of neoclassical elements; also Russian neoclassical architecture of the same epoch; Eclecticism* – еkleктика – *a name given to a style of European and American architecture from the 1800s, characterized by the use of decorative motifs from a range of different styles.*);

3) після 1900 року (наприклад : **Prairie style** – стиль прерій – *a modern style in American bungalow architecture initiated by Frank Lloyd Wright at the beginning of the 1900s; international style* – інтернаціональний стиль – *an architectural style in Western Europe and America from the early 1900s based on the functionalist non-*

vernacular ideal, and making use of modern materials such as concrete, steel, glass and render) [Davies 2008].

Ми також помітили, що усі проаналізовані нами джерела (словники та енциклопедії [Davies 2008, The Britannica Dictionary, Власов 2004, СІСАБ, ТСДБА 2010], теоретичні джерела [Липа 2016, Некрасов 1994, Власов 2014] широко висвітлюють принаймні *десять основних архітектурних стилів* від античності до сьогодення, виділення яких є також досить умовним, але, на нашу думку, їх можна вважати центральними, оскільки на основі них згодом сформувалися менші напрямки і течії. На підтвердження цьому можна також вказати на численну кількість дериватів і словосполучень з основами цих лексем у лексикографічних джерелах. Саме тому ми вважаємо доцільним представити перелік найвизначніших стилів, їх особливості та специфіку.

Першим з них можна назвати ***Classicism*** – *класичний стиль – architecture and arts which follow the ideas and styles of classical Greek and Roman precedents* [Davies 2008, p. 78]. Ця архітектура, яка виникла у Стародавній Греції між VII і IV століттями до нашої ери і відома своїми великими кам'яними храмами, виконаними на основі принципів порядку і симетрії. Найяскравішим прикладом класичної архітектури можна вважати Парфенон, побудований в Акрополі Афін в V столітті до нашої ери.

Другим з визначних стилів є ***Roman architecture*** – *римська архітектура – the post-Etruscan classical architecture of the Romans from 750 BC to 476 AD, characterized by Greek-influenced temples, theatres, baths and tenements, and by engineering ingenuity for structures such as roads, bridges and conduits.* [Davies 2008, p. 317]. Цей архітектурний стиль, розроблений в Європі між VI і IX століттями, характеризується масивними стінами і мінімальними отворами-вікнами в напівкруглих арках. Його головними зразками можна вважати церкви і одна з найважливіших робіт – собор Сантьяго-де-Компостела в Іспанії.

Наступним з найважливіших стилів є ***Gothic architecture*** – *готика* – *pointed architecture; religious architecture in Europe in the Middle Ages, originating from France in the 1200s, characterized by use of the pointed arch, verticality of decoration, rib vaults and richly carved ornament; styles of Gothic architecture included as separate entries are listed below* [Davies 2008, p. 174]. Готика виникла в пізньому Середньовіччі у Франції між 900 і 1300 роками. Ця епоха характеризується вертикальними шпилями та високими вікнами. Основні готичні роботи також пов'язані з церковними будівлями, зокрема це – Собор Нотр-Дам і Собор Реймса у Франції.

Ще одним важливим архітектурним стилем є ***Baroque*** – *бароко* – *an architectural style originating from southern Europe in the 1600s and 1700s, characterized by classical motifs used in a dramatic and theatrical manner, lavish ornamentation and integration of art and sculpture* [Davies 2008, p. 31]. Починаючи з XVI століття у Європі переважає архітектура у стилі бароко. Використовуючи орнаменти і елементи, архітектура бароко розглядала їх, як платформи для помпезних прикрас. Одним з найвідоміших зразків цього стилю є церква Gesù в Римі, яка відома першим по-справжньому бароковим фасадом.

Наступним важливим архітектурним стилем, на нашу думку, є ***neoclassicism*** – *неокласичний стиль* – *an architectural style in Europe from the late 1700s and 1800s characterized by the use of monumental forms, strict adherence to the classical orders, and refinement of detail* [Davies 2008, p. 249]. З XVIII століття неокласична архітектура прагнула відродити класичні античні будівлі. Відродження європейського культурного простору призвело до виникнення архітектури, орієнтованої на раціональну симетрію, як відповідь на архітектуру бароко. Цей стиль існував до XIX століття і по-своєму проявився у різних країнах.

Архітектурний стиль ***modernism*** – *мистецтво модерну* – *modern movement; an architectural and design movement originating in Europe in the 1920s and 1930s;*

it is based in the use of modern materials and methods, and disregards decoration and historical precedents; architecture and art which is current and rejects traditional and classical ideologies and methods [Davies 2008, p. 240]. Мистецтво модерну виникло як реакція на еkleктичні стилі, які домінували в Європі на початку ХХ століття, модерн проявлявся в будівлях за допомогою декоративних елементів: вигнуті і звивисті лінії, прикраси, натхненні органічними формами, такими як рослини, квіти і тварини ознаменували нову віху стилю в архітектурі.

Архітектурний стиль **Art Deco** – Ар-деко (фр. art déco від art décoratifs – декоративне мистецтво) *art deco, Style Moderne; a style in architecture and interiors (originating from the Exposition de Arts De'coratif in Paris in 1925) in Europe and America in the 1920s and 1930s, characterized by Art Nouveau and Modernist influences, playful forms and abstract decoration* [Davies 2008, p. 24]. Art Deco з'явився у Франції і вплинув на кілька областей мистецтва і дизайну. Змішуючи сучасний дизайн, елементи ручної роботи і розкішні матеріали, стиль являє собою момент великої віри в технічний прогрес на континенті. Театр Перрі на Єлисейських полях (1913) об'єднав основні характеристики арт деко і ознаменував собою відхід від раніше запропонованого стилю модерну. Ця мистецька течія в архітектурі, декоративному мистецтві, моді та живописі першої половини ХХ століття, для якої характерний синтез модернізму і неокласицизму. Його домінування у світі закінчилося з початком Другої світової війни і піднесенням суворо функціональних стилів, перш за все, в архітектурі [СІСАБ].

Архітектурний стиль **modernism** – модернізм – *modern movement; an architectural and design movement originating in Europe in the 1920s and 1930s; it is based in the use of modern materials and methods, and disregards decoration and historical precedents; architecture and art which is current and rejects traditional and classical ideologies and methods* [Davies 2008, p. 240]. Модернізм зародився в першій половині ХХ століття в європейських країнах та країнах західної цивілізації напередодні 1-ї світової війни. Архітектуру модерну відрізняє відмова

від класичних ліній та кутів на користь більш декоративних (необарочних, неоготичних) ліній при використанні нових матеріалів, таких як метал, бетон, залізобетон.

Post-Modernism – постмодерн – an architectural style in Europe and America from the 1970s and 1980s; it is characterized by frivolous and colourful use of historical motifs [Davies 2008, p. 290]. Постмодерна архітектура, розквіт якої триває і досі, це сукупність течій, які виникли в 1960-х рр., які прийшли на зміну пануючому модернізму. Назріла ідея. Постмодерністи прагнули повернути образність і оригінальність, і зайнялись пошуком унікальності в створенні нових форм. Вони поставили собі за мету гармонізувати архітектуру у відповідності до оточуючого штучного і природного середовища. Був відкинтий модерністський аскетизм в дизайні, конвеєрний підхід до створення житла і відмова від сприйняття класичного спадку. Їх архітектурні рішення враховують особливості існуючого міського середовища при будівництві. У зовнішній обробці будівель постмодерністи прагнули до симетрії і пропорційності, до виразної образності будівель. Активно впроваджувалось декорування стін, барельєфи, розписи тощо, запозичені найчастіше з історичних архітектурних традицій. Постмодерністська архітектура розглядає деякі з основних принципів модернізму з абсолютно нової історичної та композиційної точки зору.

Deconstructivism, deconstruction – деконструктивізм – an architectural movement in the late 1980s and early 1990s, which sought to expose hitherto unquestioned assumptions and was manifested by dislocation and distortion of built form [Davies 2008, p. 110]. Деконструктивізм виник в 1980-х роках відноситься до двох основних філософських понять: деконструкція і конструктивізм. Деконструктивізм – напрям в сучасній архітектурі, заснований на застосуванні в будівельній практиці ідей французького філософа Жака Дерріда. Іншим джерелом натхнення деконструктивістів є радянський конструктивізм 1920-х рр. Для деконструктивістських проектів характерні візуальна ускладненість,

несподівані зламані форми, підкреслено контрастне вторгнення в міське середовище.

Важливо ще раз наголосити на тому, що розподіл термінології за хронологічним принципом не є чітким, він досить умовний, оскільки стилі не завжди слідують один за одним в хронологічному порядку, а часто розвиваються паралельно в часі, їхня зміна відбувається поступово, часто можна спостерігати повторення певних елементів архітектурних стилів. Тому, на нашу думку, доречно розглянути класифікацію за тематичним принципом.

Ми відібрали 1000 термінів методом суцільної вибірки і проаналізували їх. За тематичним принципом, окрім групи «Архітектурні стилі», яка налічує 59 одиниць, про які ми вже говорили, можна виділити групу термінів **«Будівельні матеріали та методи»**, як найчисленнішу, яка налічує 530 термінів. Ця група складається з наступних підгруп, які містять відповідні терміни. Однією з підгруп є *Деревина та методи її обробки*, яка налічує 150 термінів, і у свою чергу складається з підгруп, однією з яких є *Wood and sawn timber – Деревина та пиломатеріали*, основними термінами є такі: **wood** – *деревина – an organic material made up of lignin and cellulose, obtained from the trunks of trees, called timber when used in construction* – *органічний матеріал, що складається з лігніну та целюлози, отриманий зі стовбурів дерев, який у будівництві називається деревиною*; **timber, lumber** (Am) – *лісоматеріали, пиломатеріали – 1 wood used for constructional purposes; 2 wood converted from sawlogs – 1 деревина, використовувана для конструкцій; 2 деревина, перероблена з пиловників*; **knot** – *сучок – a hard, ovoid or swirling growth evident in the surface of sawn timber, a branch stem in the original tree cut through its width* – *твердий, яйцеподібний або закручений нарост, помітний на поверхні пиломатеріалів, стебло гілки в оригінальному дереві, розрізане по його ширині*.

Ці терміни утворюють численні колокації, наприклад:

- **wane, waney timber** – нерівність, дефект – *a sharp or uneven edge on a board that is cut from a log not perfectly squared, or that is made in the process of squaring* – гострий або нерівний край на дошці, вирізаній з колоди, що не має ідеального квадрата, або зроблена в процесі прямокутної обробки;
- **compression wood** – компресійна деревина, **tension wood, reaction wood** – натяжна деревина, реакційна деревина – *Compression wood forms on the underside of branches and contains more lignin than normal wood. Wood with a high lignin content is especially strong in compression. Tension wood forms on the upper sides of hardwoods and contains more cellulose than normal wood* – Стиснута деревина утворюється на нижній стороні гілок і містить більше лігніну, ніж звичайна деревина. Деревина з високим вмістом лігніну особливо міцна на стиснення. Натягнута деревина утворюється на верхній частині листяних порід і містить більше целюлози, ніж звичайна деревин;
- **intergrown knot, live knot, sound knot, red knot** – врослий сучок, живий сучок, **round knot** – круглий сучок, **dead knot** – мертвий сучок, **loose knot** – вільний сучок, **knot hole** – отвір від сучка, **encased knot, bark-ringed knot** – сучок, оточений корою, **splay knot** – косий сучок, **arris knot** – ребровий сучок, **unsound knot, decayed knot, rotten knot** – неживий, гнилий сучок, **spike knot, margin knot** – розпиляний сучок, **branched knot, winged knot** – роздвоєний сучок, **knot cluster** – групові сучки, **pin knot, cat's eye** – шпильковий вузол, котяче око.

Наступна підгрупа – **Conversion of timber** – Переробка деревини, складається з термінів **conversion** – переробка – *the sawing of logs into large timber sections, profiles and mouldings for use in building sawmill an industrial plant for converting timber from logs into sawn boards and other sections* – розпилювання колод на великі профілі та погонажні вироби для використання в будівництві промислового підприємства для переробки пиломатеріалів з колод на пиломатеріали та інші профілі; **grade, class** – марка, клас – *the classification of converted timber according to quality* – класифікація перероблених пиломатеріалів

за якістю обробки, **dressing** – обробка – 1 *planing, surfacing; the smoothing or finishing of a timber surface with a plane or planer*, 2 the surface-smoothing of rough timbers with an adze –1 стругання, наплавлення; вирівнювання або обробка дерев'яної поверхні рубанком, 2 вирівнювання поверхні грубої деревини теслом.

У підгрупі **Деревина та методи її обробки**, в окрему підгрупу можна виділити **Дерев'яні конструкції**, які містять такі терміни, як наприклад:

Log construction, blockwork – конструкція з бруса, блокована кладка;

Traditional timber frame structures and beams – традиційні дерев'яні каркасні конструкції та балки;

Weather boards, timber cladding boards – облицювальні дошки, облицювальні дошки;

Timber-based building boards – дерев'яні будівельні плити;

Veneering – шпонування,

Joints – з'єднання (**Scarf joints** – косичні з'єднання, **Framing joints** – стики обрамлення, **Mortise and tenon joints** – врізні та шипові з'єднання і т.ін.)

Наступними за популярністю матеріалом є камінь, тому логічно, що другу підгрупу можна представити як: **Камінь і його застосування**. Ця підгрупа налічує 162 терміни, які пов'язані з різновидами **stone walling** – кам'яною кладкою: *cobblestone wall, cobble wall* – бруківка, *uncoursed field stone* – необроблений польовий камінь, *rough rubble wall* – груба бутова стіна, *common rubble wall* – загальна бутова стіна, **polygonal wall, cyclopean masonry, Pelasgic masonry** – багатокутна стіна, циклопічна кладка, Пеласгічна кладка, **ragwork** – стіна з кам'яних плит, **random rubble wall, uncoursed rubble wall** – нерозтерта бутова стіна.

Сюди ж можна віднести терміни пов'язані з **Stone finishes and rustication** – кам'яним оздобленням та рустуванням:

- **stonework** – обробка каменем – *any part of a building, structure, cladding or paving, which incorporates natural stone as a primary material, construction*

and detailing in stone – обробка каменем будь-якої частини будівлі, споруди, облицювання або мощення, яка містить природний камінь як основний матеріал; конструкція та елементи в камені;

- ***rustication*** – рустикація – *in masonrywork, decorative rebates or sinkings around the edges of individual stones to emphasize joints and give articulation to the surface; especially prevalent in Renaissance architecture* – у кладці, декоративні фальці або опускання по краях окремих каменів для підкреслення стиків і додання прилягання до поверхні; особливо поширений в архітектурі Відродження;
- ***natural stone*** – природний камінь – *stone which has been quarried, cut, shaped and dressed for use in the construction industry* – камінь, який був видобутий, розрізаний, сформований та оброблений для використання в будівельній промисловості;
- ***stonework finish*** – кам'яна обробка – *the various factory or tooled treatments applied to the stone surfaces of a building, or natural stone slabs* – різноманітна фабрична або інструментальна обробка кам'яних поверхонь будівлі або натуральних кам'яних плит.

Популярними матеріалами в будівництві стали також метали, пластмаси, кераміка, бетон, скло, відповідно і назви підгруп: **«Метали/пластмаси/кераміка/бетон/скло та їх використання в будівництві»**.

Наведемо приклади термінів, які можна віднести до підгрупи ***Metal products*** – *Металеві вироби*, яка налічує 80 термінів: ***welded wire mesh*** – сітка зварна, ***woven wire mesh*** – плетена сітка, ***crimped wire mesh*** – гофрована сітка, ***conveyor mesh, belt mesh*** – конвеєрна сітка, стрічкова сітка, ***chain link mesh*** – ланцюгова сітка, ***chicken wire, hexagonal mesh*** – курячий дріт, шестикутна сітка, ***expanded metal*** – просічно-витяжний метал, ***perforated sheetmetal*** –

перфорований листовий метал, *chequerplate, checkerplate tread plate* – шахматний, шаховий протектор; *Welded joints, welds* – зварювання, *butt weld, fillet weld* – стиковий шов, кутовий шов, *lap weld* – зварювання внапуск, *riveted joint* – заклепкове з'єднання, *bolted joint* – болтове з'єднання.

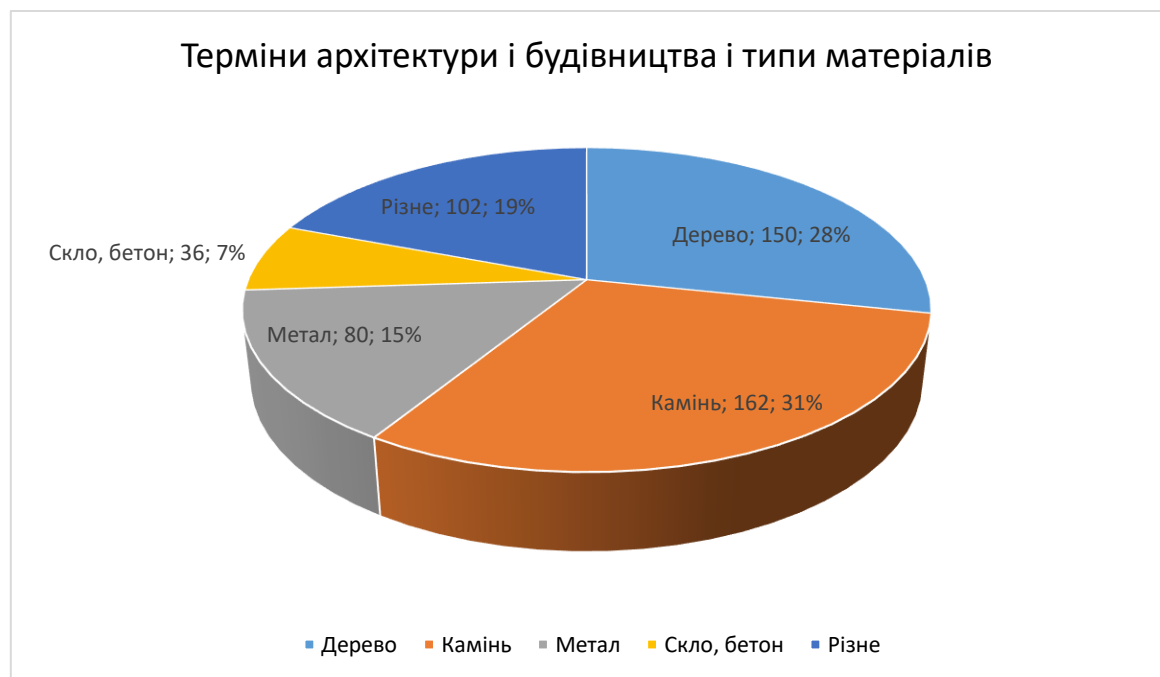
Наступною підгрупою є терміни, які стосуються бетону і скла – *Concrete beams, lightweight concrete and glass blocks* – Бетонні балки, легкий бетон і склоблоки. Ця група налічує 36 одиниць. Сюди відносяться наприклад такі терміни: *concrete brick* – бетонна цегла, *partition block, breeze block* – перегородковий блок, бризблок, *cellular block* – стільниковий блок, *insulated block* – ізолюваний блок, *channel block* – каналний блок, *column block, pilaster block* – колонний блок, пілястровий блок, *radial block* – радіальний блок, *coping block, capping block* – блок укупорки, блок укупорки, *footing block, foundation block* – фундаментний блок, фундаментний блок; *plain glass block* – простий скляний блок, *wired glass block* – дротяний скляний блок, *wavy glass block* – хвилястий скляний блок, *reeded glass block* – склоблок із язичкою, *double reeded glass block* – подвійний склоблок, *chequered glass block* – картатий скляний блок, *prismatic glass block* – призматичний скляний блок.

Підгрупа термінів, які пов'язані з різними матеріалами – каменем, бетоном, склом і керамікою, налічує 102 терміни і має назву *Paving and tiling* – бруківка та плитка і містить такі терміни, як наприклад: *paving blocks* – блоки для тротуарної плитки – *precast units or thin slabs of stone, brick, concrete or ceramic material laid horizontally as a hardwearing external surface*; *paver* – збірні блоки або тонкі плити – *any brick, concrete or natural stone product etc. used for paving external surfaces; also called a paving stone, pavior or paviour* – з каменю, цегли, бетону або керамічного матеріалу, покладені горизонтально як міцна бруківка для зовнішньої поверхні будь-які вироби з цегли, бетону або природного каменю тощо, що використовуються для мощення зовнішніх поверхонь; також називається бруківкою, бруківкою або плиткою для бруківки; *tiling* – укладання

плитку the trade of laying tiles with butting joints as flooring, wall covering etc.; the resulting surface or construction – укладання плитки зі з'єднаннями встик як покриття для підлоги, стін тощо; tile – плитка – any thin, rectangular or polygonal product of mineral, plastics or organic material used in series to form a protective or weatherproof finish – будь-який тонкий, прямокутний або багатокутний виріб з мінералу, пластмаси або органічного матеріалу, що використовується серією для формування захисного або стійкого до погодних умов покриття.

Отже, можемо зробити висновок, що найбільш численною групою термінів, є група, пов'язана із використанням каменю, потім – група, пов'язана із використанням дерева. Розподіл термінів за видами матеріалів демонструє наведена таблиця:

Рисунок 1.1

Окремою підгрупою можна вважати **Візерунки і орнаменти**, які включають комплектуючі та оздоблення (вікна, двері, покрівля, фурнітура), яка налічує 164 терміни, як наприклад: *square pattern, chequered pattern* – квадратний візерунок, *картатий візерунок, diagonal pattern* – діагональний візерунок, *basketweave paving* – кошикова плитка, *herringbone paving (Dutch paving)* – в

ялиночку (голандський), *random paving* – довільне мощення, *fan pattern, fantail pattern, peacock tail pattern* – віяловий візерунок, віяловий візерунок, візерунок хвіст павича; **Cosmati work** – *geometrical mosaic work in coloured marble, glass and stone, usually religious work for choir screens, pulpits, floors and walls, originating with a group of architects, sculptors and decorative artists who worked in the same style in marble and mosaic in the 1100s–1300s in Rome and Naples* – Робота Косматі – геометрична мозаїка з кольорового мармуру, скла та каменю, як правило, релігійна робота для ширм для хорів, кафедр, підлоги та стін, походить від групи архітекторів, скульпторів та художників-декораторів, які працювали в одному стилі з мармуром та мозаїкою в 1100–1300-ті роки в Римі та Неаполі.

Терміни, пов'язані з **технічними аспектами будівництва** – умови, одиниці вимірювання, хімічні елементи, перспективне креслення, управління проектами та професійна практика (підряди, договори, практика, нормативні акти) також можна виділити в окрему підгрупу, яка налічує 247 одиниць, наприклад:

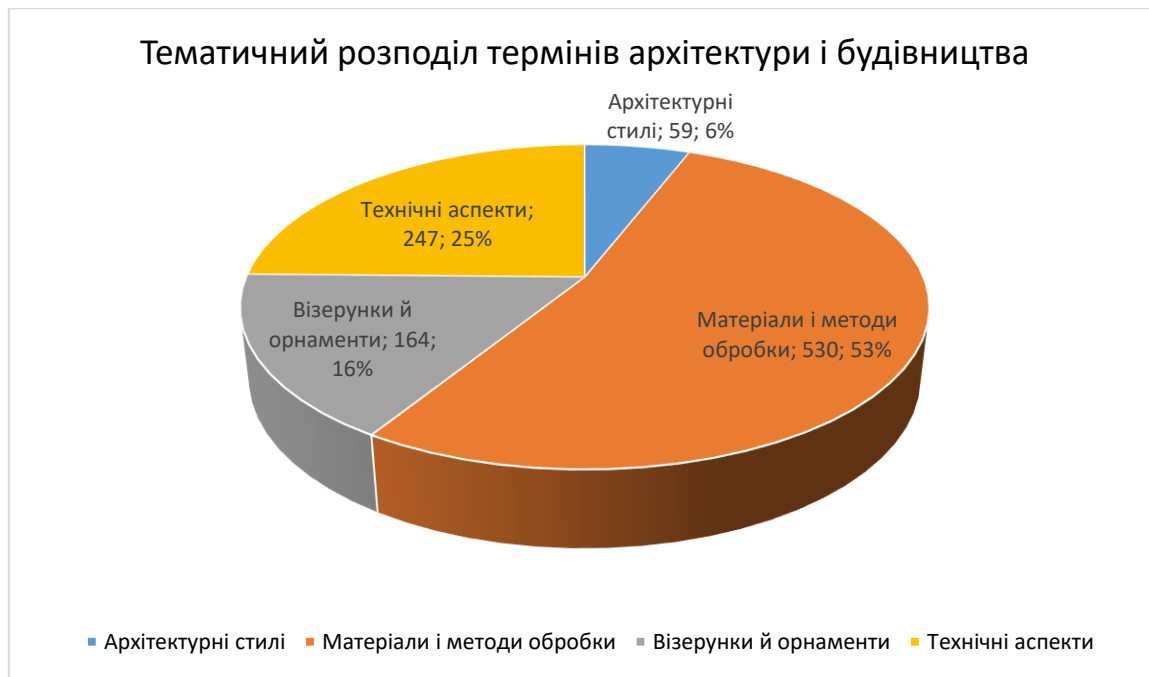
Axonometry, parallel projection – *a method of drawing in which the object is pictured in three dimensions such that all lines in each of the three major axes are parallel; especially pertaining to isometric, dimetric and trimetric projections, though usually used for all parallel projections depicting three dimensions on a flat plane* [Davies 2008, p. 682] – Аксонометрія – спосіб зображення предметів на площині, що полягає в паралельному проєціюванні на площину предмета й обраної системи координат. Аксонометричне зображення предмета дає змогу повністю відновити його форму і розміщення щодо системи координат [СІСАБ].

absolute humidity – абсолютна вологість – *the moisture content of air measured as the weight of water vapour per unit volume of air; SI units are kg/m³*. - вміст вологи в повітрі, вимірюний як вага водяної пари в одиниці об'єму повітря; Одиниці СИ — кг/м³; **absolute zero** – абсолютний нуль – *the lowest attainable temperature,*

equivalent to 0 C kelvin or -273.16 C. – найнижча температура, що еквівалентна 0 C за Кельвіном або -273,16 C.

Тематичний розподіл термінів архітектури і будівництва демонструє наведена діаграма:

Рисунок 1.2

При розгляді структурних особливостей термінології ми в першу чергу звертаємо увагу на форму, тобто морфологічну структуру термінологічних одиниць. За цим критерієм ми можемо розділити спеціальні лексичні одиниці на терміни-слова, або однословні терміни, і терміни-словосполучення [Даниленко 1971, с. 8]. Слідом за Даниленком В. П. можна виділити у нашій вибірці такі групи: 1. терміни-слова, наприклад:

а) непохідні: **mullet** – *a heraldic star with five, six or eight points, also called a tolet* – геральдична зірка з п'ятьма, шістьма або вісьмома кінчиками; **span** – *the horizontal distance along the unsupported superstructure of a bridge, between adjacent piers or main supports* – проліт – горизонтальна відстань уздовж безопорної верхньої конструкції мосту між сусідніми опорами або основні опори;

б) похідні: **prefabrication** – *a quick and efficient method of construction in which components or groups of components are made under workshop conditions and transported to site for installation* – збірка - швидкий і ефективний метод будівництва, при якому компоненти або групи компонентів виготовляються в умовах майстерні та транспортуються на місце для встановлення; **corbelling** – *a method of constructing a masonry overhang by projecting each successive edge course slightly outward* – кромка – спосіб спорудження звису кладки шляхом виступу кожного наступного кромкового ряду трохи назовні;

в) складні: **cloverleaf** – *a decorative motif derived from the leaves of some plant species of the pea family which have three lobes, Trifolium spp., symbolic of the Holy Trinity* – лист конюшини – декоративний мотив, отриманий із листя деяких видів рослин сімейства горохових, які мають три частки, символізують Святу Трійцю; **panelwork** – *internal joinery cladding for ceilings and walls* – внутрішня столярна обшивка стелі та стін;

г) абрєвіатури: **PTFE** – *polytetrafluoroethylene, Teflon; a resistant, expensive thermoplastic used for non-stick surfaces, dirt-repellant coatings and sliding expansion joints in large structures* – політетрафторетилен, тефлон; стійкий, дорогий термопластик, який використовується для антипригарних поверхонь, брудовідштовхувальних покриттів і ковзних компенсаційних швів у великих конструкціях; **FRC** – *fibre-reinforced concrete, fibre concrete, fibrous concrete; concrete containing fibres of glass, steel etc. to reduce weight and increase tensile strength* – фібробетон, бетон, що містить волокна скла, сталі тощо для зменшення ваги та підвищення міцності на розрив;

2. терміни-словосполучення, які можна розподілити за кількістю компонентів у складі і за моделями.

а) двокомпонентні, створені за моделями:

Adj+N – **fine sand** – *in soil classification, a range of particles of mineral soil which vary in size from 0.06 mm to 0.2 mm.* – дрібний пісок – у класифікації ґрунтів

ряд частинок мінерального ґрунту, які змінюються за розміром від 0,06 мм до 0,2 мм;

N+N – suspension bridge – a bridge hung from a system of primary and secondary cables strung between tall towers known as pylons – підвісний міст – міст, підвішений на системі первинних і вторинних кабелів, натягнутих між високими вежами, відомими як пілони;

Ved+N prestressed concrete – reinforced concrete placed in a state of permanent compression by stretched high-tensile steel wires, strands or tendons within its fabric; these enable the component to withstand higher tensile loading than normal – попередньо напружений бетон – залізобетон, який перебуває в стані постійного стиску за допомогою натягнутих високоміцних сталевих дротів, ниток або жил у його тканині; вони дозволяють компоненту витримувати більш високі навантаження на розтяг, ніж зазвичай;

Nof N – Conversion of timber – Переробка деревини, **bonding of junctions** – прокладка з'єднань;

NVing – height zoning in town planning, the regulating of the maximum height for buildings in particular areas of a city – висотне зонування в містобудуванні, регулювання максимальної висоти забудови в окремих районах міста; **fire modelling** in planning for fire control, a computer analysis of the performance of a building in the event of a potential fire – моделювання пожежі при плануванні боротьби з пожежею, комп'ютерний аналіз ефективності будівлі у разі потенційної пожежі.

Зустрічаємо також трикомпонентні терміни, утворені за моделями:

AdjVing – flexible moulding compound – гнучка формувальна маса – in ornamental plastering, a flexible material used for making moulds for casting – в декоративній штукатурці, гнучкий матеріал для виготовлення форм для лиття.

NVing N – heat resisting glass – термостійке скло – types of glass such as fire glasses or borosilicate glass which can withstand high temperatures without

shattering – таке як вогнестійке або боросилікатне скло, яке може витримувати високі температури, не розбиваючись.

Результати нашого дослідження показали, що переважна більшість термінів – більше 55 % – є двокомпонентними, 30 % – це однокомпонентні терміни і лише 15 % складають трикомпонентні.

Також важливим спостереженням є те, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської. Наприклад:

Architect – Архітектор (від гр. *αρχι* — старший + *τέκτων* — будівельник) - фахівець, який за допомогою матеріально-технічних ресурсів створює проект організації простору;

Architecture – Архітектура (лат., гр., будівничий) - 1. Будівельне мистецтво, проектування і будівництво споруд. 2. Мистецький характер будівлі; Абсида (гр. *ἀψίδα* — дуга, склепіння) - півкруглий або гранований у плані виступ будівлі, що здебільшого має власне перекриття.

Adobe – Адоб (ісп. *adobe* від араб. *at-tub*) - 1. Цегла-сирець з суміші глини, піску і подрібненої соломи чи інших рослинних матеріалів. 2. Солом'яна січка. Інша назва — адоба, саман.

Arch – Арка (іт., від лат., дуга) - 1. архіт. Елемент будинків, інженерних споруд для криволінійного перекриття прорізів у стіні або прольотів між опорами. 2. Триумфальна А.- монумент на честь знаменної події. Аркада (фр. *arcade* — ряд арок) - кілька однакових за формою арок у будівлі, що спираються на колони.

Barocco – Бароко (іт. *barocco* — вибагливий, химерний) - стиль в архітектурі та мистецтві кінця 16 — середини 18 ст., для якого характерні підкреслена урочистість, пишна декоративність, динамічність композиції. Хронологічно слідує за ренесансом, йому спадкує класицизм.

Interiour – *Інтер'єр* (фр. *interieur* від лат. *interior* — внутрішній) - 1. *Архітектурно і художньо оздоблена внутрішня частина будинку, приміщення.* 2. *Картина, малюнок і т. ін., на яких зображено внутрішню частину якогось приміщення.*

Таким чином, проведене дослідження свідчить про численність, багатогранність термінології архітектури і будівництва і можливість її класифікації за різними критеріями. Ми відібрали 1000 термінів із словника Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction” і проаналізували їх.

Одним із критеріїв є хронологія архітектурних стилів, який виявився досить умовний, оскільки стилі не завжди слідують один за одним в хронологічному порядку, а часто розвиваються паралельно в часі, їхня зміна відбувається поступово, часто можна спостерігати повторення певних елементів архітектурних стилів.

Іншим критерієм став тематичний, за яким ми виділили групи: *Архітектурні стилі – 6%, Будівельні матеріали та методи (Деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне) – 53%, Візерунки і орнаменти – 16 %, Технічні аспекти будівництва – 25 %.* Найчисленнішою і найрозгалуженішою групою виявилася група *Будівельні матеріали та методи – 53 %*. Серед внутрішніх підгруп, найбільш численною групою термінів, є група, пов'язана із використанням каменю –31 % , потім – група, пов'язана із використанням дерева – 28%, наступною за чисельністю є група, яка пов'язана з використанням різних матеріалів – 19 %, потім – металу – 15 %, скла і бетону – 7%.

Ми також розглянули структурні особливості і виділили у нашій вибірці терміни слова: (прості: непохідні і похідні), складні, аббревіатури, терміни словосполучення (дво-, трьо-компонентні), навели приклади словотвірних моделей. Ми з'ясували, що переважна більшість термінів – більше 55 % – є

двокомпонентними, 30 % – це однокомпонентні терміни і лише 15 % складають трикомпонентні терміни. Ми також виявили, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської. Однак, цей аспект не став предметом глибокого дослідження через обмеження вимог до написання магістерського проєкту і необхідності сконцентруватися на важливих для перекладача проблемах.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1 Перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі термінів

Тема перекладацьких перетворень знаходиться в центрі уваги і вітчизняних, і зарубіжних перекладознавців, але між вченими досі не існує єдиної думки, що саме є перекладацькою трансформацією. Вітчизняне перекладознавство акцентує увагу на перекладацьких перетвореннях (трансформаціях або методах), закордонне – на перекладацьких прийомах.

На думку Л. С. Бархударова, перекладацькими трансформаціями є різноманітні міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності перекладу [Бархударов 1975, с. 190]. Я. І. Рецкер називає трансформаціями прийоми логічного мислення, за допомогою яких перекладач розкриває значення іншомовного слова в контексті і знаходить йому російську відповідність, що не співпадає зі словниковою (лексичні трансформації) та перетворення структури речення в процесі перекладу відповідно до норм перекладної мови (граматичні трансформації). А. Д. Швейцер вважає, що термін «трансформація» використовується в перекладознавстві в метафоричному сенсі і називає трансформацію «перетворенням» [Швейцер 1988, с. 118].

Говорячи про перекладацькі трансформації, слід зазначити відсутність єдиної системи класифікації перетворень при перекладі. Я. І. Рецкер, Л. С. Бархударов, В. Н. Комісаров, А. Д. Швейцер, А. М. Фітерман,

Т. Р. Левицька та інші пропонують різноманітні поділи перекладацьких трансформацій, серед яких виділяють: 2) заміни; 3) додавання; 4) опущення.

Український перекладознавець В. І. Карабан вважає, що між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті самі трансформації можуть іноді бути спірним випадком, їх можна віднести до різних типів. Автор підручника «Переклад та міжкультурна комунікація» Олександр Бурак не підрозділяє трансформації на граматичні, лексичні та стилістичні, а виділяє дванадцять найбільш загальних перетворень у процесі перекладу, які використовує кожен перекладач: 1) опущення (omission), 2) додавання (addition), 3) зміна порядку слів (transposition), 4) зміна граматичних форм (change of grammatical forms), 5) компенсація смислових втрат (meaning compensation), 6) конкретизація (concretization), 7) генералізація (або узагальнення) (generalization), 8) антонімічний переклад (antonymic translation), 9) смисловий розвиток (meaning extention or sense development), 10) метонімічний переклад (metonymic translation), 11) об'єднання речень (sentence integration), 12) членування речень (sentence fragmentation) [Бурак 2010, с. 49].

В. І. Карабан, Т. Р. Кияк вважають, що при перекладі термінів доцільним є використання таких прийомів: дослівний переклад (калькування), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англійського словосполучення [Карабан 2002, Кияк 19983].

Е. А. Мисуно вважає, що дослівний переклад (калькування) полягає у перекладі частинами слова чи словосполучення з наступним з'єднанням частин. Часто визначальна частина терміна може передаватися прикметником, також можлива зміна порядку компонентів, а смислові зв'язки можуть передаватися за допомогою прийменників [Мисуно 2013].

Транскрипція є передачею англійського слова на українську мову шляхом відтворення за допомогою літер українського алфавіту його звукового вигляду

(фонемного складу), а транслітерація – передача англійського слова українською мовою шляхом відтворення його графічної форми (літерного складу) за допомогою алфавіту російської мови.

Ще один з популярних способів перекладу термінів – це семантичний еквівалент або функціональний аналог. Цей прийом передбачає використання реально існуючих українських слів, які повністю або частково відображають значення англійського терміна [Карабан 2002].

Експлікація (описовий переклад) використовується в тому випадку, якщо неможливо підібрати еквівалент у мові, якою здійснюється переклад. Цей спосіб полягає у передачі значення слова за допомогою його опису, пояснення.

Можливе також поєднання кількох прийомів перекладу одночасно: використання калькування та транслітерації чи транскрипції; транскрипції та описового перекладу; транскрипції, калькування та функціонального аналогу; калькування, транскрипції та описового перекладу.

При повному копіюванні англійського словосполучення термін передається латиницею. При перекладі багатокomпонентних термінів необхідно встановити ключове слово та внутрішні смислові зв'язки.

В. І. Карабан зазначає, що як рекомендації при перекладі термінів необхідно спиратися на контекст. Глумачний словник або довідкове джерело можуть допомогти при з'ясуванні значення терміна. Також необхідно враховувати географічні та країнознавчі реалії, вміти правильно «підібрати лексичне відповідність терміну або скористатися калькою у тому випадку, коли еквівалент у мові перекладу відсутній, перевіряти використання того чи іншого англійського терміна в оригіналі, перш ніж використовувати його в тексті перекладу [Карабан 2002, с. 155-156].

Таким чином, дослідження праць науковців показало, що при перекладі термінів необхідно враховувати їх сферу застосування та контекст, а також смислові зв'язки між компонентами в термінах-словосполученнях. Основні

прийоми перекладу термінів: підбір еквівалента, дослівний переклад (калькування), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англійського словосполучення.

2.2 Аналіз специфіки перекладу англійської термінології архітектури та будівництва на українську мову

Важливо зазначити, що терміни архітектури і будівництва, які будь-які терміни, повинні задовольняти правилам і нормам відповідної мови; бути систематичними; дефінітивними, тобто мати чітку дефініцію, яка відповідає поняттю; терміни мають відносну незалежність від контексту; терміни повинні бути точними, короткими, однозначними, експресивно нейтральними і благозвучними.

Перекладознавці, визначаючи основні правила перекладу термінів, акцентує на труднощах цього процесу. Фахівець, який чудово розуміється на термінології конкретної професійної сфери, легко орієнтується в ній, а ось перекладачу початківцю швидко розібратися з певними визначеннями розібратися важко. Однак перекладач термінів повинен справлятися із такою ситуацією. Одним із варіантів рішення може стати звернення до професіоналів, які допоможуть зрозуміти деталі і принципи роботи. Зазвичай перекладачам потрібно вивчати технічні особливості сфери виробництва, тому без навчання виконати переклад з однієї мови на іншу без помилок практично неможливо.

Для технічних текстів точність перекладу має значення, потрібно уникати подвійного сенсу, адже це може призвести до некоректного розуміння і непередбачуваних наслідків. Потрібно, щоб переклад термінів не залишав

вільних трактувань. Тематична класифікація, представлена у першому розділі нашого дослідження, розподіл усіх термінів на групи: *Архітектурні стилі, Будівельні матеріали та методи (Деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне, Візерунки і орнаменти, Технічні аспекти будівництва*, допомагає отримати загальне уявлення про термінологічне наповнення сфери архітектури і будівництва. Перекладачу потрібно знатися на мистецьких аспектах архітектури і технічних деталях будівництва одночасно.

Також велику допомогу перекладачеві може надати довідник (наприклад, ТСДБА), адже щоб переклад був коректним, слід вживати лише загальноприйняті терміни. Важливо розуміти суть термінів, що нещодавно увійшли в ужиток, поки не затверджених у словниках.

Насамперед треба зрозуміти, що перекладати. Переклад одного слова робиться шляхом пошуку замітника поняття у мові. Переклад термінологічної групи складніший. Найчастіше використовується варіантом є поділ його на окремі слова, які потім перекладаються. Схематично переклад термінологічної групи виконується за таким алгоритмом: виділяється ключове поняття; виконується його переклад з урахуванням первинності терміна; перекладається ключове слово з визначенням.

Тому дуже важливо, перш ніж приступити до аналізу перекладу термінів архітектури і будівництва, проаналізувати їхню структуру, щоб обрати в подальшому кращі способи перекладу. Тому у першому розділі нашого дослідження ми розподілили усі терміни у відповідності з їх формальною структурою на терміни слова: (прості: непохідні і похідні), складні, аббревіатури, терміни словосполучення (дво-, трьо-компонентні), навели приклади словотвірних моделей. Ми з'ясували, що переважна більшість термінів – більше 55 % – є двокомпонентними, 30 % – це однокомпонентні терміни і лише 15 % складають трикомпонентні терміни. Ми також виявили, що через специфіку

свого розвитку термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської.

Терміни слова складають 30 % термінології, значна частина з них є запозиченням, наприклад:

Термін *abacus* – запозичений з латини і давньо – грецької *ἄβαξ* – *a flat squared slab at the very top of a classical column, the upper part of a capital above* – **Абак, абака** – верхня плита капітелі колони, напівколони, пілястра класичних архітектурних ордерів.

Термін *adhesion*, запозичений з латини *Adhaesio* – *bond; the action of sticking together; the strength of the attractive or fastening force evolved between a surface material or coating and its backing, or between two components which have been glued or bonded together.* – **Адгезія** – прилипання двох різнорідних твердих тіл або рідин у разі їхнього контакту. Зумовлена молекулярними силами.

Термін *base* - від лат. *Basis* – *the lowest, thickened section of a column, pedestal etc. beneath its shaft, often decorated, which transfers loading onto a plinth or to a foundation.* **База** – нижня профілююча частина колони або пілястри.

Термін *baluster* – від франц. *balustrade* з італ. *balaustrata* – *one of a series of vertical members, often ornate and carved from stone, which fill the space between the floor or ground level and handrail or coping of a balustrade.* – **Балясина, баляса** – основний елемент балюстради, невисокий фігурний стовпчик, який підтримує поручні на сходових маршах або балконах; виточений довгастий стовпчик, гладенький або орнаментований, круглий, квадратний або іншої форми перерізу.

Наведені терміни перекладаються за допомогою адаптивного транскодування, що говорить про їхню асиміляцію у мові. До речі усі нами проаналізовані запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування, тому, можна вважати, що труднощів для перекладача не складають.

Терміни, які не є запозиченнями, часто є багатозначними, як наприклад *beam* – *a horizontal structural member which transfers loading from above to its bearing points; types included as separate entries are listed below*. Може перекладатися як: *деревина, коромисло, промінь, траверз, балансир, шишель, пучок променів, балка, шишло, лонжерон, колода, перекладка* [Англо-український словник].

В архітектурі *beam* – це балка – конструктивний несучий прямолінійний елемент у вигляді бруса; під навантаженням зазнає згину. Виготовляють із залізобетону, металу і деревини. Використовують у конструкціях будинків, мостів, естакад тощо.

Термін *Course* – *a row of bricks, stones or blocks which form a horizontal band in masonry walling construction, either one brick or stone high, or of uniform height; in horizontal log construction, a single layer of logs laid as walling*. Може перекладатися як: *дистанція, напрям, течія, курс, перебіг, хід, плин, цикл, лінія поведінки, шлях* [Англо-український словник]. А в архітектурі – це *кладка*.

Цікавими для перекладача є також типи кладки: *stretcher* – *a bonded brick or stone laid with its long side or face exposed in the surface of a masonry wall*; *header* – *a brick or stone laid with its short side or end exposed in a masonry surface*. В українській мові ці типи кладки називаються: *stretcher* – *кладка вздовж*; *header* – *кладка поперек*. Бачимо, що необхідно давання, одного слова не достатньо і використовується прийом декомпресії.

Складні терміни слова перекладаються також за допомогою декомпресії, тобто в результаті перекладу маємо два слова і більше, інколи застосовується описовий переклад, якщо не маємо обмеження.

Наприклад візерунок *herringbone* – *a decorative pattern in which stones, bricks, tiles or lines are arranged diagonally to interlink with one another so that each successive course points in the opposite direction* – перекладається: *візерунок в*

ялиночку. Тут спостерігаємо невідповідність у образному втіленні дійсності і використання функціонального еквіваленту.

Іншим прикладом є термін **chipboard**, *wood chipboard; a building board formed from chipped fibrous material, usually woodchips, bonded together with resin then pressed into sheets; types included as separate entries are listed below – деревинно-стружкова плита – ДСП, будівельна плита, сформована з подрібненого волокнистого матеріалу, як правило, деревної стружки, скріпленої разом смолою, а потім спресованої в листи; типи, включені як окремі записи, перераховані нижче.* Тут у перекладі спостерігаємо декомпресію, але часто використовується і аббревіатура.

Абревіатури перекладаються по-різному залежно від того, наскільки частовживаним є поняття і наскільки форма відрізняється у мовах оригіналу і перекладу, наприклад : **PTFE – ПТФЕ** – *polytetrafluoroethylene, Teflon; a resistant, expensive thermoplastic used for non-stick surfaces, dirt-repellant coatings and sliding expansion joints in large structures – політетрафторетилен, тефлон; стійкий, дорогий термопластик, який використовується для антипригарних поверхонь, брудовідштовхувальних покриттів і ковзних компенсаційних швів у великих конструкціях.* Тут використана транслітерація, оскільки форма повністю співпадає PTFE – polytetrafluoroethylene, ПТФЕ – політетрафторетилен.

В іншому випадку у перекладі використовується повна назва: **FRC – фібробетон** – *fibre-reinforced concrete, fibre concrete, fibrous concrete; concrete containing fibres of glass, steel etc. to reduce weight and increase tensile strength – фібробетон, бетон, що містить волокна скла, сталі тощо для зменшення ваги та підвищення міцності на розрив.*

Двокомпонентні терміни-словосполучення перекладаються по-різному, наприклад: за допомогою калькування – *fine sand – дрібний пісок*; описового перекладу – *fibrous plaster гіпсоволокнистий розчин, гіпсобетонний лист, армований волокном та полотном.*

Наші спостереження демонструють, що прийом перекладу залежить від наявності в цільовій мові благозвучного відповідника: *Conversion of timber – Переробка деревини, bonding of junctions – прокладка з'єднань*. Якщо такий відсутній, застосовуються трансформації смислового розвитку і описовий переклад: *chipped grain – дрібний скол – a timber machining defect in which small chips are torn from the wood by blunt or worn cutting tools, leaving an undesirable pitted surface; prestressed concrete – попередньо напружений бетон – reinforced concrete placed in a state of permanent compression by stretched high-tensile steel wires, strands or tendons within its fabric; these enable the component to withstand higher tensile loading than normal.*

Також важливим спостереженням є те, що послідовно перекладаються, тобто зліва направо такі терміни-словосполучення:

- Adj+N – термінологічні словосполучення, що складаються з прикметників та іменників (*fine sand – дрібний пісок, fibrous plaster гіпсоволокнистий розчин, stonework finish – кам'яна обробка*);

- Ved+N, Ving+N – термінологічні словосполучення, що складаються з дієприкметників та іменників (*chipped grain – дрібний скол, prestressed concrete – попередньо напружений бетон, cladding boards – облицювальні дошки, intercepting trap – перехоплююча пастка*);

- N of N – термінологічні словосполучення, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, відіграють роль означення (*Conversion of timber – Переробка деревини, bonding of junctions – прокладка з'єднань*);

- - N +N+N – трикомпонентні словосполучення, які складаються з іменників (*open mesh ceiling – відкрита сітчаста стеля, cavity drainage membrane – порожнинна дренажна мембрана*).

У зворотньому порядку за допомогою транспозиції, починаючи з останнього слова, тобто справа наліво, перекладаються такі термінологічні словосполучення:

- N+N (+N) – термінологічні словосполучення, що складаються з іменників (*installation tolerance* – допуск монтажу, *pilaster strip* – планка пілястрів, *refuse collection and disposal* – збір та утилізація сміття);
- термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: N+ Ved/Ving +N – прислівник + дієприкметник + іменник (*plastics coated paper* – папір з пластиковим покриттям, *expansion producing admixture* – домішка для розширення).

У певних випадках використовується транспозиція при перекладі, але у змішаному порядку, наприклад: *external surface resistance value* – значення опору зовнішньої поверхні, *extra rapid-hardening Portland cement* – портландцемент надзвичайно швидкого твердіння, *fanned draught flue system* – система димоходу з вентилятором.

При перекладі багатокomпонентних термінів зустрічаємо також випадки використання еквівалентів: *expanded metal flooring* – **просічно-витяжний настил** – *metal flooring for walkways, service gangways, access platforms etc.fabricated from heavy-gauge expanded metal sheet in a steel frame.*

Отже, проведене дослідження свідчить, що найважливішим етапом перекладу є з'ясування точного значення терміну, тому перекладач повинен бути фахівцем в аспектах архітектури і технічних деталях будівництва. Особливості перекладу залежать від етимології терміна – запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування і не складають труднощів для перекладача (*abacus* – абак, *абака*; *adhesion* – адгезія, *baluster* – балясина, *баляса*). Часто застосовуються еквіваленти для перекладу не запозиченої термінології з англійської мови. Треба зважати на специфіку використання багатозначної лексики, оскільки у суміжних сферах вона має різні

еквіваленти (*beam* – деревина, коромисло, промінь, траверз, балансир, дишель, пучок променів, балка, дишло, лонжерон, колода, перекладка, у сфері архітектури і будівництва – балка; *Course* – дистанція, напрям, течія, курс, перебіг, хід, плин, цикл, лінія поведінки, шлях, у сфері дослідження – кладка).

Складні терміни слова перекладаються також за допомогою декомпресії (*herringbone* – візерунок в ялиночку, *cloverleaf* – лист конюшини, *plasterwork* – штукатурні роботи). Аббревіатури перекладаються за допомогою транслітерації, околи форма повністю співпадає у мові оригіналу і перекладу (PTFE – polytetrafluoroethylene, ПТФЕ – політетрафторетилен), повний еквівалент, коли того вимагає традиція використання (*FRC* – фібробетон).

Двокомпонентні терміни-словосполучення перекладаються пза допомогою калькування (*fine sand* – дрібний пісок), описового перекладу (*fibrous plaster* – гіпсобетонний лист, армований волокном та полотном).

Застосовується переклад зліва направо для перекладу: термінологічних словосполучень, що складаються з прикметників та іменників (*fine sand* – дрібний пісок, *fibrous plaster* – гіпсоволокнистий розчин, *stonework finish* – кам'яна обробка); термінологічних словосполучень, що складаються з дієприкметників та іменників (*chipped grain* – дрібний скол, *prestressed concrete* – попередньо напружений бетон, *cladding boards* – облицювальні дошки, *intercepting trap* – перехоплююча пастка); термінологічних словосполучень, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, відіграють роль означення (*Conversion of timber* – Переробка деревини, *bonding of junctions* – прокладка з'єднань); трикомпонентних словосполучень, які складаються з іменників (*open mesh ceiling* – відкрита сітчаста стеля, *cavity drainage membrane* – порожнинна дренажна мембрана).

Справа наліво перекладаються: термінологічні словосполучення, що складаються з іменників (*installation tolerance* – допуск монтажу, *pilaster strip* – планка пілястрів, *refuse collection and disposal* – збір та утилізація сміття);

термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник + іменник (*plastics coated paper* – папір з пластиковим покриттям, *expansion producing admixture* – домішка для розширення). У певних випадках використовується транспозиція при перекладі, але у змішаному порядку (*external surface resistance value* – значення опору зовнішньої поверхні, *extra rapid-hardening Portland cement* – портландцемент надзвичайно швидкого твердіння, *fanned draught flue system* – система димоходу з вентилятором).

Таким чином, при перекладі термінології сфери архітектури і будівництва використовуються транскодування (транслітерація, адаптивне і змішане транскодування), підбір еквівалента, переклад зліва направо, переклад справа наліво (транспозиція), змішана транспозиція.

ВИСНОВКИ

У цій роботі з'ясовано, що поняття архітектури і будівництва є невід'ємними і взаємодоповнюючими, визначаються як наука про спорудження будов і їх художнє оформлення, однак, коли ми говоримо про архітектуру, то акцентуємо увагу на мистецтві, а коли використовуємо термін будівництво, то фокусуємось на його утилітарній функції.

У ході дослідження були детально проаналізовані поняття «термін», «термінологія», «терміносистема». З'ясовано, що «термін» – це «слово чи словосполучення», «одиниця мови» або лексична одиниця, яка формує певне професійне чи наукове поняття, відноситься до певної галузі науки, техніки та виробництва або сфери діяльності, термін перебуває у системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності, має спеціальне термінологічне значення і виконує функції знака професійного поняття. «Термінологія» і «терміносистема» у межах роботи є синонімами і визначаються як система знаків спеціальної галузі знання та/або діяльності людини, відносно ізоморфна системи її понять, яка обслуговує її комунікативні потреби.

Аналіз емпіричного матеріалу виявив, що терміни сфери нашого дослідження можна умовно розділити на дві групи: одна з них, має безпосереднє відношення до сфери мистецтва, як до професійної наукової сфери, а інша – більше стосується науково-технічних аспектів.

Виконаний аналіз доводить, що терміносистема архітектури і будівництва поєднує терміни, які стосуються мистецтва проектування, спорудження та художнього оздоблення будівель, а також суто науково-технічні терміни будівництва, які відтворюють способи і методи реалізації мистецтва.

Проведене дослідження дає можливість констатувати значну численність і багатогранність термінології архітектури і будівництва і можливість її класифікації за різними критеріями. Нами відібрані і проаналізовані близько 1000 термінів із словника Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction”. Спроба аналізу за хронологічним критерієм виявилася не досить вдалою, оскільки хронологія архітектурних стилів є досить умовною. Стили не завжди слідують один за одним в хронологічному порядку, а часто розвиваються паралельно в часі, їхня зміна відбувається поступово, часто можна спостерігати повторення певних елементів архітектурних стилів.

Ми продемонстрували розподіл термінів за тематичним критерієм, виділили такі групи: Архітектурні стилі – 6%, Будівельні матеріали та методи (Деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне) – 53%, Візерунки і орнаменти – 16 %, Технічні аспекти будівництва – 25 %. Найчисленнішою і найрозгалудженішою групою виявилася група Будівельні матеріали та методи – 53 %. Серед внутрішніх підгруп, найбільш численною групою термінів, є група, пов’язана із використанням каменю – 31 %, потім – група, пов’язана із використанням дерева – 28%, наступною за чисельністю є група, яка пов’язана з використанням різних матеріалів – 19 %, потім – металу – 15 %, скла і бетону – 7%.

Структурний аналіз показав, що термінологія сфери архітектури і будівництва утворена: термінами словами: (простими: непохідними і похідними), складним словами, абрєвіатурами, термінами словосполученнями (дво-, трьо-компонентними), різними словотвірними моделями. Ми з’ясували, що переважна більшість термінів – більше 55 % – є двокомпонентними, 30 % – це однокомпонентні терміни і лише 15 % складають трикомпонентні терміни. Ми також виявили, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської.

У ході дослідження були детально проаналізовані перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі термінів. Результати роботи дають підстави вважати, що при перекладі термінів необхідно враховувати їх сферу застосування та контекст, а також смислові зв'язки між компонентами в термінах-словосполученнях. Основні прийоми перекладу термінів: підбір еквівалента, дослівний переклад (калькування), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англomовного словосполучення.

Ми встановили, що найважливішим етапом перекладу є з'ясування точного значення терміну, тому перекладач повинен бути фахівцем в аспектах архітектури і технічних деталях будівництва. Особливості перекладу залежать від етимології терміна – запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування і не складають труднощів для перекладача (*abacus* – абак, абака; *adhesion* – адгезія, *baluster* – балясина, баляса). Часто застосовуються еквіваленти для перекладу не запозиченої термінології з англійської мови. Треба зважати на специфіку використання багатозначної лексики, оскільки у суміжних сферах вона має різні еквіваленти (*beam* деревина, коромисло, промінь, траверз, балансир, дишель, пучок променів, балка, дишло, лонжерон, колода, перекладка, у сфері архітектури і будівництва – балка; *Course* – дистанція, напрям, течія, курс, перебіг, хід, плин, цикл, лінія поведінки, шлях, у сфері дослідження – кладка).

Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що складні терміни слова перекладаються також за допомогою декомпресії (*herringbone* – візерунок в ялиночку, *cloverleaf* – лист конюшини, *plasterwork* – штукатурні роботи). Аббревіатури перекладаються за допомогою транслітерації, околи форма повністю співпадає у мові оригіналу і перекладу (*PTFE* – *polytetrafluoroethylene*, ПТФЕ – політетрафторетилен), повний еквівалент, коли того вимагає традиція використання (*FRC* – фібробетон). Двокомпонентні терміни-словосполучення

перекладаються пза допомогою калькування (fine sand – дрібний пісок), описового перекладу (fibrous plaster – гіпсобетонний лист, армований волокном та полотном).

Застосовується переклад зліва направо для перекладу: термінологічних словосполучень, що складаються з прикметників та іменників (fine sand – дрібний пісок, fibrous plaster гіпсоволокнистий розчин, stonework finish – кам'яна обробка); термінологічних словосполучень, що складаються з дієприкметників та іменників (chipped grain – дрібний скол, prestressed concrete – попередньо напружений бетон, cladding boards – облицювальні дошки, intercepting trap – перехоплююча пастка); термінологічних словосполучень, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, відіграють роль означення (Conversion of timber – Переробка деревини, bonding of junctions – прокладка з'єднань); трикомпонентних словосполучень, які складаються з іменників (open mesh ceiling – відкрита сітчаста стеля, cavity drainage membrane – порожнинна дренажна мембрана).

Справа наліво перекладаються: термінологічні словосполучення, що складаються з іменників (installation tolerance – допуск монтажу, pilaster strip – планка пілястрів, refuse collection and disposal – збір та утилізація сміття); термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник + іменник (plastics coated paper – папір з пластиковим покриттям, expansion producing admixture – домішка для розширення). У певних випадках використовується транспозиція при перекладі, але у змішаному порядку (external surface resistance value – значення опору зовнішньої поверхні, extra rapid-hardening Portland cement – портландцемент надзвичайно швидкого твердіння, fanned draught flue system – система димоходу з вентилятором). Таким чином, при перекладі термінології сфери архітектури і будівництва використовуються транскодування (транслітерація, адаптивне і

змішане транскодування), підбір еквівалента, переклад зліва направо, переклад справа наліво (транспозиція), змішана транспозиція.

Перспективним напрямком подальших досліджень з даної проблематики постає більш детальний розгляд термінології архітектури і будівництва, оскільки межі магістерського дослідження не дають можливості висвітлити усі аспекти, також перспективним є перекладацький аналіз термінів на матеріалі спеціальних фахових та текстів різних жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Терминологическая вариативность: теоретический и прикладной аспекты. *Вопросы языкознания*. 1986. № 6. С. 38 - 49.
2. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации : Учебное пособие. Москва : КомКнига, 2006. 160 с.
3. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике. Москва : Высш. шк., 1991. 140 с.
4. Бархударов Л. С. Язык и перевод. (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: Междунар. отношения, 1975. 240 с.
5. Білозерська, Л. П. Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напряму підготов. / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька ; Херсон. нац. техн. ун-т. Вінниця : Нова Книга, 2010. 232 с.
6. Брагина А. А. Субституция терминов в синтагматическом аспекте. *Терминология и культура речи*. Москва : Наука, 1981. С. 47–58.
7. Бурак А. Л. Translation Culture – 1. Words . Перевод и межкультурная коммуникация – 1. Слова. Москва : Р. Валент, 2010. 216 с.
8. Виноградов В. В. Русский язык. Москва : Просвещение, 1968. 125 с.
9. Винокур Г. О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1969. 153.
10. Виппер Б. Р. Статьи об искусстве. Москва: Искусство, 1980. 357 с.
11. Власов В. Г. Архитектура. Классика и современность. Учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург : Изд-во Санкт-Петербургского гос. ун-та, 2014. 211 с.

12. Власов В. Г. Архитектура. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства: В.10 т. Санкт-Петербург: Азбука-Классика, т. 1, 2004. С. 487-497.
13. Головин Б. Н. Лингвистические термины и лингвистические идеи. Москва : *Вопросы языкознания*, № 3, 1976. С. 256 – 259.
14. Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы учения о терминах. Москва : Высш. шк., 1987. 158 с.
15. Гринёв С. В. Введение в терминоведение: учеб. пособие. Москва: Московский Лицей, 1993. 309 с.
16. Гринёв-Гриневиц С. В. Терминоведение. Москва: Академия, 2008. 304 с.
17. Д’яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення. Семантичні та лінгвістичні аспекти. Київ : Видавничий дім “КМ Academia”, 2000. 218с.
18. Даниленко В. П. Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов. *Исследования по русской терминологии*. Москва: Наука, 1971. С. 7-67.
19. Даниленко В. П. Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов. *Исследование по русской терминологии*. Москва : Высш. шк., 1971. С. 25.
20. Дроздова С. А. Некоторые аспекты изучения термина. *Культура народов Причерноморья*. 2002. № 31. С. 189-191.
21. Казакова Т.А. Теория перевода. (Лингвистические аспекты). URL : <http://irikha.com/library.php?page=1&clause=085>. (дата звернення : 12. 07. 2022).
22. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
23. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.

24. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения. Киев: УМКВО, 1998. 321 с.
25. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2007. № 32. С. 104-108.
26. Комарова З. И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1991. 156 с.
27. Котелова Н. З. К вопросу о специфике термина. *Лингвистические проблемы научно-технической терминологии*. Москва : Наука, 1970. С. 122 –127
28. Лейчик В. М. Терминоведение. Предмет, методы, структура. Москва: КомКнига, 2009. 256 с.
29. Липа К. Теорія архітектури. Містика і війна. Почайна : Laugus, 2016. 152 с.
30. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии: вопросы теории и методики. Москва: Изд-во Академии Наук СССР, 1961. 158 с.
31. Мисуну Е. А. Письменный перевод специальных текстов: учебное пособие. Москва : Наука, 2013. 256 с.
32. Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри : матеріали Міжнародної наукової конференції (Рівне, 15-16 вересня 2016 року) / [відп. ред. Л. Малевич]. Рівне : НУВГП, 2016. – 455 с.
33. Некрасов А. И. Теория архитектуры. Москва: Стройиздат, 1994. 135 с.
34. Никитина С. Е. Семантический анализ языка науки. Москва : Наука, 1987. С. 175.
35. Реформатский А. А. Мысли о терминологии. *Современные проблемы русской терминологии*. Москва : Наука, 1986. С. 168–198.
36. Сапогова Л. И. Переводческое преобразование текста: учеб. пособие. Москва : Наука, 2009. 320 с.
37. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

38. Слепович В.С. Перевод (английский – русский) : учеб. пособие. Минск: ТетраСистемс, 2009. 336 с.
39. Судовцев В.А. Научно-техническая информация и перевод. Пособие по английскому языку. Москва : Высш.ш., 1989. С.232.
40. Суперанская А. В. Общая терминология: вопросы теории. 5-е изд. Москва: ЛИБРОКОМ, 2009. 248 с.
41. Суперанская А. В. Терминология и номенклатура. *Проблематика определений терминов в словарях разных типов*. Ленинград : Наука, 1976. С. 73-83.
42. Ханпира Э. И. О терминах и терминосистемах. *Русский язык в национальной школе*. 1985. № 4. С. 11–17.
43. Циткина Ф. А. Терминология и перевод. Львов : Вища школа, 1988. 156 с.
44. Чаплінський Ю. Зрозуміти архітектуру. Київ : Віхола, 2022. 200 с.
45. Швейцер А. Д. Текст и перевод. Москва : Наука, 1988. 216 с.
46. Gentzler E. *Contemporary Translation Theories*. Clevedon: Channel View Publications Limited, 2001. 232 p.
47. House J. *Multilingual Communication*. Amsteden: John Benjamins Publishing Co., 2004. 358 p.
48. Johnson-Laird Ph. N. *Mental Models*. Harvard: Harvard University Press, 1983. 528 p.
49. Lakoff G. *Categories and Cognitive Models*. LA: University of California, 1982. 103 p.
50. Lang B. *Philosophy and the Art of Writing: Studies in Philosophical and Literary Style*. Bucknell: Bucknell University Press, 1983. 246 p.
51. Larson L. M. *Translation: Theory and Practice, Tension and Interdependence*. Amsteden: John Benjamins Publishing Co., 1991. 278 p.
52. Lewandowska-Tomaszczyk B. *Meaning in Translation*. Frankfurt am Main: Marcel Thelen, 2010. 482 p.

53. Marques J.F. The Global Village. Bloomington: Authorhouse, 2005. 108 p.
54. Newmark P. About Translation. Bristol: Channel View Publications Limited, 1991. 196 p.
55. Russell S. J., Norvig P. Artificial intelligence: a modern approach. New Jersey: Prentice Hall, 2003. 1109 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ І ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

56. Англо-український словник: У 2 т. Близько 120 000 слів / Склад М. І. Балла. Київ : Освіта, 1996. 712 с.
57. Клименюк Т. М. Ілюстрований словник архітектурних термінів : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки , 2010. 180 с.
58. СІСАБ (Словник іншомовних слів «Архітектура і будівництво» / В. Лук'янюк URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=46609864-2056&pageSISid=&action=showSIS>
(дата звернення: 17.08.2022)
59. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 1. 799 с. <https://slova.com.ua/word/%D0%B0%D1%80%D1%85%> (дата звернення: 12.07.2022)
60. ТСДБА Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури / Р. А. Шмиг, В. М. Боярчук, І. М. Добрянський, В. М. Барабаш; за заг. ред. Р. А. Шмига. Львів, 2010. 222 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shmyh_Roman/Terminolohichniy_slovnyk-dovidnyk_z_budivnytstva_ta_arkhitektury.pdf (дата звернення: 12.07.2022)
61. Collins Cobuild English dictionary for advanced learners. 6th ed. Great Britain : Major New Edition, 2001. 2604 p.

62. Longman dictionary of contemporary English: the compl. guide to written a spoken English: over 80 000 words and phrases. 3. ed. Harlow (Essex) : Longman, 1995. 1668 p.
63. Onions C. T. The Oxford dictionary of English etymology. Oxford: Clarendon Press, 1960. 1040 p.
64. The Shorter Oxford English dictionary on historical principles. 3rd ed., compl. reset with etymologies rev. Oxford: Clarendon press, 1973. 2672 p.
65. Walter Skeat W. Concise dictionary of English etymology. New York: Wordsworth Edition Limited, 2007. 656 p.
66. Davies N., Jokiniemi E. Dictionary of Architecture and Building Construction. Oxford : Architectural Press, 2008. 737 p.
67. The Britannica Dictionary. URL: <https://www.britannica.com/topic/architecture>
(дата звернення: 12.07.2022)

SUMMARY

The paper deals with semantic and structural characteristics of terms in the field of architecture and construction, methods and specifics of their translation from English into Ukrainian. The research provides semantic and structural classification of the English-language terms in the field of architecture and construction, presents methods of their translation from English into Ukrainian. The main thematic groups of terms are defined as follows: terms that nominate architectural styles, building materials and methods, terms for designating patterns and ornaments, technical aspects of construction. The structural analysis showed that the terminology in the field of architecture and construction is formed by terms words: (simple: non-derived and derived), complex words, abbreviations, word combinations (two-, three-componential), which are formed on the basis of various word-formation models. The largest and most extensive group turned out to be the group of building materials and methods of their processing. It was found out that due to the specifics of its development, the terminology of architecture and construction contains a large number of borrowings from Greek, Latin, French, Italian, Spanish and other languages. The main factors influencing the choice of the translation method are the specificity of the field of application, context, structural features of the term, semantic connections between the components in the terms-phrases. The most important stage of translation is finding out the exact meaning of the term, so the translator must be an expert in aspects of architecture and technical details of construction. The specifics of translation also depend on the etymology of the term - borrowings are translated using transcoding: mixed or adaptive transcoding. Translation difficulties are caused by polysemantic vocabulary, as it has different equivalents in related fields. Transcoding techniques (transliteration, adaptive and mixed transcoding), equivalent selection, left-to-right translation, right-to-left translation (transposition), mixed transposition are used when translating architecture and construction terminology.

Key words: *term, semantic characteristics, structural analysis, transcoding, equivalent, transposition.*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Мосіна Елеонора Олександрівна, студентка 2 курсу магістратури, заочної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма переклад (англійський), адреса електронної пошти mosinaeleonora22@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему **АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ** відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 27.11.2022

Підпис

ПІБ

Мосіна Е. О